

קונטרס

תוקף הסכם

והוא בירור הלכה – [מהדו"ק]

בפסלנות ה"גט מוטעה" - שבפרשת "וויים לעווי פערבער"

ובו שמנה סימנים:

[סימן א]: דלא שייך חרם דר"ת בנ"ד, אדרבה החרם חל על האומרים כן. [סימן ב]: דליכא שום מקור בהלכה שלא להניח להבעל לעשות גילוי דעת. [סימן ג]: דלמעשה אנו חוששין לדעת הפוסלים בגט מווינא. [סימן ד]: תוקף הגי"ד כשאין לו ביטוח אחר כבנ"ד. [סימן ה]: דגי"ד של "הסכם גירושין" [הקאי וקיים ב"כתב"] אלים כוחה טובא [מגי"ד שבדיבור בעלמא] להטיל פסלנות על הגט, ושכן פסקו כל גדולי זמנינו להלכה. [סימן ו]: תוקף כח גי"ד השני שעשה הבעל לאחר הביטולים טרם מסירת הגט לידה. [סימן ז]: הפסול ד"קלא" אף אם הגט היה כשר בעצם. [סימן ח]: אם קיום התנאי לאחר זמן מהני להכשיר את הגט.

שאלה:

איש ואשה דלא מיתדר להו והאשה תבעה גט, הבעל שהיה רוצה בשלום הסכים ליתן לה גט כבקשתה, אלא שרצה להבטיח שלא תקפחנו לאחר הגט מזכויותיו המגיעים לו, בין בענין ממונא, ובין בענין החזקת וקשר עם הילדים, ואצ"ל שלא תבענו לא בד"י ולא בדיני עכו"ם. ועל כן ביקש ממסדה"ג שיעריך ביניהם גירות חוקיים ל"הסכם גירושין" [דיווארס עגרימענט], בענין חילוק הנכסים, הספקת הילדים, החזקתם, ביקורים ופיגושים, וכן עשה שערך הניירות באופן המוצדק ע"פ יושר כראוי ומקובל במצב זה.

מסדר הגט עבר על פרטי ההסכם עם האשה טרם כתיבת הגט, והסביר לה בשם הבעל, שנותן לה את הגט רק אדעתה דהכי שתחזיק ותעמוד בתנאי ההסכם, זאת אומרת: דמלבד מה שתחתום על ההסכם לפני מסדר הגט [המשמש גם כ"נאטערי פאבליק"], תחתום עליה גם לפני השופט [מה שזה נותן תוקף חוקי סופי ומוחלט להסכם], ואצ"ל שלא תלך ללחום נגד תנאי ההסכם, לא בד"י ולא בדיני עכו"ם, [וגם כתוב כן בלשון ההסכם: שלא נשאר להם להצדדים שום טענות ומענות ותביעות נגדיות נוספים זה על זה].

בשעת הגט, כשהבעל הבחין שהאשה באתה שם מסובב ומזויין עם אנשים חשודים, [כ"טוען" מושכר, וגם התעקשה שדוקא אחד מאנשיה המושכרים ישב אצל הגט], מה שזה הכניס אצלו חשד שהיא רוצית להטעותו בענין ההסכם גירושין. על כן הפנה עצמו למסדר הגט [לאחר אמירת כל הביטולים כרגיל, ממש טרם מסירת הגט לידה], ואמר לו שהיות שאינו מרגיש עצמו מובטח והגוע ומתיירא שאשתו באתה עליו בעיקופין. על כן הוא מבקש ממנו שיחזור להודיע לה עוה"פ, שהוא נותן לה את הגט רק אדעתה דהכי שתחזיק עצמה להסכם, [שתחתום עליו לפני המסדר והשופט, ואצ"ל שלא תלחום נגדה, לא בד"י ולא בעש"ג וכו"ל].

המסדר בהיותו מומחה גדול ובקי מובהק בדיני גיטין, הבין שיש כאן לפניו בעיא עדין מאור, דמצד אחד אינו יכול למנוע את הבעל ממבוקשו, כי לא נמצא שום מקור בהלכה שלא להניח להבעל לעשות "גילוי דעת" על איזה תנאים שהוא נותן לה את הגט, וכדיבואר לקמן (סי' ז'). **אדרבה** לאידך גיסא: כשלא יניח לו לבטא את הגרשותיו ורצונותיו, אז הרי יהיה בזה משום תקלת "גט מעושה" הפסול מן התורה, וכמש"כ המשכנ"י (אה"ע סי' ז"ד) [מצויין בפת"ש (אה"ע סי' קמ"ה, סק"ו) ע"ש], וזהו דבר פשוט מבלי שום חולק כלל.

על כן לא היה לו ברירה אחרת, רק להפסיק את מהלך סידור מסירת הגט, וקרא את האשה לחדר החיצון, ומסר לה דברי הבעל, והסביר לה עוה"פ שאם לא תחזיק עצמה עם ה"הסכם גירושין", לחתום עליה בפניו וגם בפני השופט, וכש"כ ואצ"ל שאם תלך בערכאות ללחום נגד זכויותיו שע"פ ההסכם, אז תדע שזה יטול פסלנות על כשרות הגט, ואח"כ חזרו לחדר סיה"ג, וסיימו את מסירת הגט מיד הבעל ליד האשה.

תיכף אחר סיום סדה"ג עוד באותה מעמד, נתן לה המסה"ג את ניירות ההסכם לחתום עליה. **אמנם** מסה"ג כשהפנה את עיניו לרגע קט מן הניירות, הבחין שהאשה ניצלה אותו הרגע, ובמקום שתתחום היא עצמה על הניירות, חתם עליה דודה ע"פ עצת ה"טוען" שלה שהיה שם. **על** כן, בראות זאת המסדה"ג, קרע תיכף את הניירות והביא ניירות אחרים, והפעם הכטיח לשמור שהיא עצמה תחתום עליה, ואכן מעיד שראה כמו עיניו איך שהיא חתמה בעצמה על ההסכם, ויש תה"י הניירות עם התימחה.

בערך שני שבועות וחצי לאחר בציעת הגט, הלכה האשה בערכאות עם תביעות שונות נגד הבעל, לגזול ממנו את הבית ואת חנותו ומסחרו, בצירוף מלשינות והשמצות שונות בכדי לקפחו מזכות פיגושים וביקורים עם הילדים בניגוד להסכם. **המסה"ג** כתב לה תיכף "התראה" חמורה, שתפסוק ממעשיה העלולים לפסול את גיטה, אבל היא התעלמה מן התראותיו והמשיכה בתביעותיה בערכאות נגד הבעל.

עד שביום ט"ו בשבט תשע"א הכריז מסדה"ג (פנקס ז"ד, מסמך 1074) שהגט פסול ובטל, ובניה משני על סמך גט זה ממזרים, וצריכה גט חדש לאחר שתצא מעש"ג, [וגם יצא התראה (כ"ג אלר א' משע"א) מבית דינינו סניף שמרו משפט (ס, מסמך 1078)]. ונחויץ להגיש, שהבעל הודיע בבירור שהוא מוכן ליתן לה גט אחר, לכשתצא מעש"ג ע"י התימחה ההסכם לפני השופט, ולא תבע ממנה מאומה זולת פיצוי הזיקו בהוצאותיו שגרמה לה בתביעותיה בעש"ג. **באופן** שלא היה כאן שום דרא או נדנד של "עיוגון" כלשהו כלל, ודלא כמש"כ המתירין בשקר.

אבל האשה התעלמה כליל מהתראת בני"ד שגיטה נפסל, והשתדכה בשאט נפש עם איש זר ממאנטריאל תוך כדי להסתיר ממנו שכבר פסלה את גיטה. **ואח"כ** הלכה להתאונן אצל "התאחדות הרבנים" דהייכן שפסל את גיטה, [וכאילו שאין לו הרשות לזה, ושיש להם רשות להתערב בזה]. **והם** כשונאו הודעים של מסדה"ג, [שכבר כתבו עליו כוזבים לפסול את גיטין שלו, על סמך מקורות מזוייפים, וכמבואר בקול בני"ד (שיעורים 851 - 854)], התאחו והתנפלו על הזדמנות זו כמוצא שלל רב, והכטיחו לה שאין לה לדאוג, כי הם יוציאו פסק שהגט כשר וישר.

ובן עשו שבני"ד פסול הנ"ל הוציאו "היתר" יבש וריקן מד"ת, על יסוד דברי עדים פסולים שהכחישו דברי הבעל ומסדה"ג שלא בפניהם, [באופן שאין לה שום תוקף להלכה, וכדלקמן (סי' ו', עף ג'), ע"ש], כאילו שהבעל לא עשה שום גי"ד. **אבל** כשנתקרב יום החתונה, וצד האשה הרגישו שכלו כל הקיצין, כי שום אדם לא יסמוך לישאנה על היתר העלוב הנ"ל כשהמסדר עצמו פסלה, ומוכרחים להתפשר עם צד הבעל. **על** כן ישבו שני הצדדים במשך כל יום ה' צו (מעניי אסמר מוקדס), ונו"ג על כל הפרטים שבהסכם. **עד** שלעת ערב באו לעמק השוה על כל פרטיה ודקדוקיה, וההסכם היתה אמורה להיחתם למחרת בפני השופט, והכל ה' מסתיים בשלום ובהיתר ע"פ תוה"ק.

אולם הרשעים כים נגרש השקט לא יוכלו, ואנשי ה"סיסמם" המורקב שלא יכלו לסבול שיתגלה לעין כל אמיתת כחו של הבעל ע"פ תוה"ק להגביל כשרות הגט על יסוד זכויותיו, עשו כל מיני השתדלויות שהאשה תנשא דוקא על סמך גט הפסול. **ולמחרתו** אכן הצליח מעשה שטן, ועלתה בידם להוציא היתר יבש וריקן מהרב מקארלסבורג שליט"א, שהכשיר את הגט על סמך גביית עדות הפסול מבי"ד פסול הנ"ל, ומבלי מתן בירור ומקורות הלכתיים, רק במלים קצרים בתורת גזירה שהגט כשר... [וכבר הוכחנו בספרינו משפט הכפיה (פמיסה, עף י"ב), פנקס בני"ד (מסמך 5009)] מדברי כל הפוסקים פה אחד, ד"היתר סתום" במילה ומבטלת לעומת "איסור מבורר".

ועל סמך זה, קמו דיינים נוספים שרובם ידועים כאינם בקיאים במיב גיטין כלל, וחתמו ג"כ להיתר, והכל בהצהרות ריקנים ויבשים מבלי שום לחלוחית של תורה, אלא שהצד השוה שבהם הוא, שכולם הזדיינו עם הנשק והאיזם כאילו שאסור להוציא לעז על הגט מכח החדר"ת... [דבר הנפרך מדברי כל הפוסקים כולם, וכדלקמן (סי' א'), ע"ש].

ומן ההכרח להדגיש, שאף אחד מכל החותמים על ההיתרים השונים, כולל הרב מקארלסבורג, לא דיברו כלל עם הבעל, לבדוק ולשמוע מפיו איך שהיתה הגי"ד, [מה שכל נדנוד ביטוי או שינוי בזה, יש בכוחה לשנות את הדין מן הקצה אל הקצה]. **וגם** לא דיברו עם מסדה"ג כלל, לבדוק ולשמוע מפיו טעמיו ונימוקיו על פסלנות הגמ, אלא שבררו להם קטעי לשונות מעורפלים מה ששמועו איש מפי איש מכלי שלישי ורביעי, והתאחוזו עליהם...

ובמו"ב בנוגע לענין קביעת כל הפרטים המציאותיים שמסביבות העובדא, [מה שיש ביכולתם לשנות הדין], ג"כ סמכו עצמם המתירים כליל רק על דברי צד האשה בלבד, להאמין לכל דבריהם למרות שנתכחשו מצד הבעל, ולמרות שהיה ידוע להם בבירור גמור, שצד האשה כבר נתפסו בעשרות שקרים גסים...].

ולא עוד, אלא שכל המאמצים שעשה מסדה"ג להתקשר עם הרב מקארלסבורג כדי לישא וליתן עמו בדבר ה' זו הלכה, עלו בתוהו, כי ב"ב לא הניחו זאת בשו"א, דבר שלא נשמע מעולם וצועק עד לב השמים, [וראה לקמן (סי' ג', אות ד', וסי' ה', ענף ה', אות ז'), ובמשפט הכפיה (סי' א', ענף ה' אות ו'. וענף י"א, אות ט'), מה שהשבנו על על דבריו שכתב בספרו עמק התשובה, ע"ש]. **וככה** יצא העגל הזה, שעל סמך "היתר" עלוב וקלוקל כזה נשאת האשה לאיש זר, רח"ל. **והשאלה** נשאלת, מהו דין הגמ, ומה דין הוולדות אשר יולדו להם על סמך גמ זה.

תשובה:

לא רק זו: דלכו"ע ל"ה שום מקום כלל להכשיר גמ זה שתנשא בו, ובלי ספק שכל מי שיש לו חלק בלשהו ב"היתר" זה עתיד ליתן את הדין. **אלא** אף זו: דגם בדיעבד שכבר נישאת על סמך גמ זה, ג"כ אין מקום להכשירה, ובניה שעל סמך גמ זה ממזרים, ולכו"ע חייבין להפרישם תיכף זמ"ז עד שתצא מעש"ג בחתימת ההסכם ותקבל גמ חדש. **ונבאר** דברינו בסימנים דלקמן, ומה' נשאל עזר שלא נכשל ח"ו בדבר הלכה, וזה החלי בעוהשי"ת.

סימן א

דל"ש בערעור הלכתי בגמ משום חדר"ת

אדרבה

בכה"ג כתבו הפוסקים להיפך: די"ישיר בוחו" כמש"כ בשו"ת הרמ"א (סי' נ"ו), ונחל"ש (טערוט סי' מ"ה, אות נ"ט) בשם מהר"ם פרוניניצא. ו"תבא עליו ברכה" כמש"כ מהרש"ם (יו"ד, סי' רנ"ה), וחוו"ת יאיר (סי' ע"א). ו"ינוחו ברכות על ראשו" כמש"כ בזכרון יוסף (אה"ע, סי' ט"ו). ו"בורד מפי עליון בבורד אשר יקום את דברי התורה הזאת, ושכרו גדול מאת ה' מן השמים" כמש"כ בחיים ושלוש (ס"ג, סוק"י ל"ד), ע"ש.

כי הוא "מחייב לערער אף אם כבר נישאת לשני ויש לה בנים ממנו" כמש"כ במסדה"ג (דר' מיכל, אות רמ"ג), ובכרית אברהם (אה"ע, סי' ל"ו), ובחיים ושלוש (ס"ג, סוק"י ל"ד). ו"ח"ו שישתוק" כמש"כ בערוה"ש (אה"ע סי' קנ"ד, סק"ד). "דבמקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב" כמש"כ בזכרון יוסף (סס). ו"המעלים עינו [מן הפסלנות] גדול עינו מנשוא" כמש"כ בשו"ת הרמ"א (שו"ת, סי' נ"ו). ו"החושב לקיום הגמ מפני האיבה, רעתו רבה, לפניו תאכל אש ואחריו תלהט להבה, לא ינקה כל הנזע בה" כמש"כ מהריט"ץ (ישנוט, סי' מ'), ע"ש.

והשותק מלערער [אף אם כבר נישאת, והוא גם במקום עיגון] "הוא חוטא" כמש"כ בתשובת שמואל (ה' גיטין, סי' ז'). ו"נכשל באיסור לאו

הנה, טרם כל שיח יצמח בביאור הלכה זו, מקודם נחוץ להדגיש בכדי לסתום פיות של המכשירים גט זה שלא כדין, דלא די להם מה שהכשילו באיסור א"א וטמיעת ממזרים, מבלי להוכיח צדקת ההיתר עם בירור הלכה. **אלא** שעוד מהפכים את הקערה על פיה, להאשים את המעררים בדברי הבל לצפצף עליהם בנשק האיום, כאילו שעברו בזה על החדר"ת שלא להוציא לעז על הגט.

אשר על כן נעתיק לכאן לשונות וביטויים מגדולי הפוסקים שהבאנו בס"ד בספר משפט הכפיה (פמחה, ענף י') [פנקס בי"ד (מסמך 5009)], איך שכולם מאשרים ומעידים פה אחד, דחרם זה ל"ש רק על המוציא לעז בזדון ובשקר, ומבלי ביסוס הלכתי. **לא** כן מי שמערער על הגט תוך כדי להראות פנים מסבירות בהלכה, עם ביסוס יסודות ומקורות איתנים לדינא וכבנ"ד, דל"ש בזה חדר"ת כלל, [אף לא על אחרים, וכש"כ דלא על מסדה"ג שהוא האחראי על התרת האשה לעלמא, היעלה על הדעת שחייב לשתוק ולהניח שהאשה תנשא באיסור, כשיודע שהגט נפסל], וז"פ.

קיפוחם ממנו, דהלא יוכל לצאת מזה התוצאה שהגט ייפסל כשתעבור על ההסכם. **ובכה** תחת מסוה דהעמדת פני תם של יראת חטא מופרזת המנוגד להלכה וכדלקמן, הם עוזרים לנשים מרשעיות שיוכלו להתל בהגברים, ללחום עמהם לאחר הגט לרודפם ולהדפם שנים שלימות, לקפחם בכח הערכאות מכל זכויותיהם האנושיים וההלכתיים, וכאלו שמלחמתם הזה נובע מדאגתם לחיזוק הדת.

בן בזמן, שלא נמצא חשש כזה בשום מקום, [זולת במקרים נדירים, וכגון בתנאי קיצוני מאוד שכמעט אי אפשר לה לקיימה, וכגון ע"מ שלא תלכי לבית אביך, דמבואר בשו"ע (אה"ע סי' קמ"ג, סכ"א) שאינו נכון להשתדל בגט שעם תנאי כזה]. **ובו** בזמן, שיש לנו תורה שלימה בדיני תנאים, דפים שלמים בגמרא וסימנים שלמים בשו"ע אה"ע בפרטי דיני עשיית תנאים בגיטין, ומאות תשובות בדיני גיטין מוטעין נגד תנאי וגי"ד, ואף אחד מהם לא העלה על דל שפתו שום רמז קפידא כלשהו, דהיתכן שגורמים לאיסור א"א ומזורות.

והתוצאה המחפיר שמפעולת ה"סיסטעם" המורקב הוא, שהגברים נשארים רצוצים ונדכאים קרח מכאן ומכאן. **דממנ"פ:** אם ממאנים מלידתן גט, מפני שאינם רוצים לישראל בבחינת "גברא קטילא", אז הם מצעקים עליהם "רשע" ו"מעגן". **ואם** אכן כבר מתרצים ליענות לבקשתה וליתן לה גט כרצונה, וכל מה שהם רוצים, הוא רק שלא תהיה אח"כ בבחינת "משלם רעה תחת טובה", לרדפו ולהדפו אח"כ בעש"ג בקיפוח רכושו וילדיו, אז באים הם ומצעקים בשקר: מה? הנשמע כזאת לעשות "תנאי"? חס וחלילה - הלא זה אסור במוחלט!.

בקיצור, ה"סיסטעם" המורקב הנהיגו, שהנשים יתגברו על הגברים בכל פרט ופרט שבגירושין בניגוד הגמור לגדרי ודיני תוה"ק, בין לכופם על עצם מתן הגט, ובין לגזול מהם רכושם וילדיהם לאחר הגט, ולצורך זה הם מותרות אפילו לכתחלה לילך בעש"ג נגד בעליהם באין פוצה פה ומצפצף וכמעשים בכל יום. **ואחרי** כל זאת, עוד יש להם טענות על הגברים מדוע שהם ממאנים מלידתן גט.

ב. ופליאה גדולה יש כאן, דאם האמת כדבריהם שהם יראים כ"כ מכשולון, א"כ הרי היה להם להטיל דגוש ולהשתדל עכ"פ להזהיר את הנשים, שיהיו נזהרין במשנה תוקף שלא לעבור על ההסכמים מה שעושין טרם הגירושין, כדי שלא יסתכבו

דלפנ"ע, ובארור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת" כמש"כ בחיים ושלו"ם (ח"ב, סקו"י ל"ד), עי"ש.

ועל האומרים שאכן יש חדר"ת בכה"ג, כבר כתב עליהם בשו"ת בצלאל אשכנזי (סי' ט"ו) ד"הבל יפצה פיהם". **ולא איכפת לי על הדוברים עלי סרה** [שעבר על חדר"ת], **כי אני אומר יקללו המה ואתה תברך, קמו ויבושו ועבדך ישמח** כמש"כ הגרש"ק בחידושי אנשי שם (סי' קל"ו). עי"ש.

דהאומר כן, "הוא מוציא שם רע, והוא עצמו בר נידוי, וינשכנו נחש בלי לחש" כמש"כ מהר"ם פדוואה (נשו"מ רמ"א, סי' נ"ה, ונ"ו), עי"ש. **ופוק** חזי לשון החריף והנורא של הנודב"י (קמא, אה"ע סי' פ"ח) מש"כ על האומר כן, וז"ל: "הוא עצמו בנידוי, ופורש רשת לרגליו אשר טמן תלכדו, ישוב גלגלו על הבור ותשבר על המכרע כדו, ופתאום יבא יום אידו, לא יאריך ימי עורו, ולא יתקיים שלדו, לא יאבה ה' סלוח ולא יכפר בעדו, תבא ארס נחש בקרבו וילבש קללה כמדו, והשומע לדברי אלה יעלה לשמים שיאו ויגדל כבודו, יברך ה' חילו ופועל ידיו להרבות הונו ומאודו" עכ"ל"ק. **ומורא** יעלה על ראש ה"מתירין", שע"פ דבריהם הק' של מהר"ם פדוואה והנודב"י הנ"ל נמצינו, דאדרבה החדר"ת על חיקם תשוב, וד"ב ותל"מ.

סימן ב

דליכא שום מקור בהלכה שלא להניח להבעל לעשות גילוי דעת

א. **הנה** מצינו לנחוץ לבאר, דמה שרגיל על לשונם של בנ"א, שאסור להגביל את הגט ע"י תנאי או גי"ד, זהו "איסור" חדש מה שייצרו וברו מלבם ה"פעמיניסטן" אנשי הסיסטעם הלקויים בדעות כוזבות וסובלים מחולשה כלפי נשים. **ובו** בזמן שמחד גיסא אין להם שום בעיא במה שזה יגרום לגיטין מוטעין ומעושין הפסולין ובטלין מה"ת, והאשה תשאר א"א ובניה מן השני ממזרים עד סוף כל הדורות וכדלקמן, זה לא איכפת להם כלל, ואינם מאמינים וחוששין על זה, דהלא הממזרים אין להם כתם ניכר על מצחם.

הרי מאידך גיסא הם מעמידים פני תם, כאילו שהכשולון היותר גדול הוא, אם הבעל ינסה להבטיח את זכותיו במה שיתלה כשרות הגט בהעד

הבעל תנאי ע"מ שלא תאכל חזיר, יבואו אלו ויאמרו, דהיות שאכילת חזיר נפרץ אצל הרבה מאחב"י ה"י, א"כ הו"ל כתנאי שאינה יכולה לעמוד בו, דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך, וממילא אסור להתנות כן כדי שלא ירבו ממזרים בישראל..

ג). **ואפילו** על תנאי גמור ומפורש, מה דאכן מצינו קפידא שלא לעשותה, הרי ג"ז אינו משום שאין להבעל להגביל את האשה ע"י הגט, או משום החשש שאם תעבור על התנאי אז יהיו בניה מן השני ממזרים, וכמו שסוברים הטועים וכפי שמצפצפים המטשטשים והמסלפים. רק משום דאנו חוששין "לכתחלה" לדעת הר"י מפאריש, וכמש"כ הרמ"א (סי' קמ"ה, ס"ט) דשכ"מ לא יעשה "לכתחלה" תנאי שאם יעמוד מחליו לא יהא גט, דס"ל שאין אנו בקיאים במשפטי התנאים, ועל כן מוטב לעשות בטיחות על חזרת נישואם כשיעמוד מחליו, ע"י חרמות וקנסות, מע"י הטלת תנאי בחלות הגט.

אבל ככהן שאסור להחזיר את גרושתו, כתב מפורש ש"צריך להתנות", וכ"כ שם דכשיש לחוש לטירוף דעת החולה [אפילו כשאנו כהן, אלא שאנו רואין שדעתו אינו מיושבת עליו, שאינו מרגיש עצמו די בטוח ע"י החרמות והקנסות, ואינו רגוע מבלי שיעשה תנאי גמור, אז] "יש לגרש בתנאי" עכ"ל, ע"י"ש.

והפוסקים עמלו וחיפשו להבין כל עצם חששת הר"י מפאריש, דהרי שפיר ידוע לנו משפטי התנאים: א' תנאי "כפול", ב' "הן קודם ללאו", ג' "תנאי קודם למעשה" וכו', וכמבואר במוש"ע (אה"ע סי' ל"ט, וקמ"ג, וכו"מ סי' רמ"א), ע"י"ש. ועל כן כתבו: שלא כתב כן רק בשכ"מ דוקא, משום דמכיון דשם יש חשש שלא יתחיל לומר "אם מת" מן הטעם שלא יפתח את פיו לפרעניות, וע"כ צריך להתחיל מקודם ב"אם לא מת"י, וכמבואר במוש"ע (אה"ע סי' קמ"ה, ס"ה), משו"ה איכא למיחש לתקלה, שיתקל בלשונו ויאמר התנאי באופן שאינו מועיל.

ומדחזינן, דאף אחד מן הפוסקים לא כתב בהסבר טעמו של הר"י מפאריש, דהוא מפני שחשש, שאם תעבור על התנאי, אז יצא מזה החורבה שהגט יתבטל למפרע ובניה מן השני יהיו ממזרים. הרי זה גופא מהוה אות מובהק, דחשש זה אינו מחזיק מעמד ע"פ דע"ת כלל, וכן איתא להדיא במוש"ע (אה"ע סי' קמ"ג, ס"ב, וכו"א) דבתנאי דבשוא"ת ל"ח לזה, ע"י"ש.

עם בעיות דאיסור א"א וממזרות. הרי במקום לעשות כן, באים מהרסים הללו, [קלים שאין להם שום בעיא להסתבך עם פסלנות מובהקים וגמורים בגיטין, וכגון ב"גט מוטעה" או ב"גט מעושה" הפסולים ובטלים מה"ת], ואזלו בתר איפכא.

ועד היכן שנתדרדרו להרחיק לכת מדרך רבותינו הפוסקים, יש לראות ממה דאף הפוסקים שנקטו לקולא בשאלת הגט מווינא [ראה לקמן (סי' ג')], מצאו נחיצות להדגיש עכ"פ, דהגם דמדינא הגט כשר בעצם, מ"מ אחריות מוטל על הדיינים, להבטיח שלא תחרוך רמיה צידה, ויוציאו את בלעה שבעוולה מתוך פיה, ע"י שיגורו עליה שלא תנשא לאיש עד אשר תחזיר לו מה שקיפחה ממנו, ע"י שו"מ (מהדו"ג ח"א, סי' שפ"א), ומחרש"ם (ח"ה, סי' מ"ג) דמסתייע מדברי השב"י (ח"ג, סי' קכ"א) לעמוד על המשמר בזה בלשונות חריפים מאוד ע"י"ש, וכ"כ בנפש חיה (סי' ל"ז) ועוד פוסקים.

ואף יותר מזה מצינו בתה"ד (ח"ב, סי' ר"ס, וכו"א), דאפילו כשאין שום קשר בין עוולותיה להיתר נישואין שלה, כלומר אף כשמצד דיני אישות ליכא שום שאלה על היתר נישואיה, וכגון כשהיא אלמנה. **מ"מ** אם אינה מתנהגת ביושר עם בעלי דינה בדיני ממונות, אז יש לאסור עליה מלהנשא לאיש עד אשר תחזור מרשעתה, וכן עשה בפועל, ע"י"ש.

ובהיום, שכל עניני ד"ת בין בממונא ובין באישות, נתהפכה לדאבונינו לביזנעס מובהק, [מה שד"ז שיבר וריצץ את כל חומת הדת בעניני יהדות, ואכמ"ל], דין גרמא שהגענו למצב האיום, שאנשים דמתקרי דיינים עוזרים בגלוי ובלי שום בושא לנשים מעוולות, ועומדים לצדה בין לכבוש הגזילה תחת ידה, ובין להתיר לה לעשות זאת בכח הערכאות, [באמרם שאין זה עסק שלהם..], ובין לענין להכשיר לה את גיטה הפסול, וכדי בזיון וקצף, ה"י.

והתימא גדול, איך שהם עסוקים לייצר "חששות" חדשות ומפורזות מה שלא שערם רבותינו הפוסקים, תוך כדי העמדת פני זהירות יתירה, בייצור חחשות חדשות מה שבדו מלבם, כאלו שיש חשש מלהגביל את האשה מללכת בערכאות, [מה שהוא פשע וחטא בפע"צ], מכח האמתלא העלוב: שלא תוכל להתאפק מזה.... ונמצא שבניה יהיו ממזרים למפרע, ואשר על כן אסור לו להבעל לעשות "גילוי דעת" להתגונן עצמו מזה... **ומשל** למה"ד, אילו עשה

כבר כתב המשכנות יעקב (אה"ע, סי' ל"ד), [מצויין בפת"ש (אה"ע סי' קמ"ה, סק"ו)], דכשאינן מניחין אותו לעשות תנאי, אז הגט פסול מדין "מעושה", וז"ל: ומה יעשה זה שאין מניחים לו... ומהירין אותו שלא יוציא תנאי מפיו, מה בידו לעשות... כיון שאומרים לו דאין מזכירין תנאי בזמח"ז, מאי הו"ל למיעבד, וכמעט שהוא נוטה לגט מוטעה או מעושה, כיון שאוסרין לו להטיל תנאי אשר ידענו שחפין בו ונמנע מפני כו"ד, הרי אין פיו ולבו שווין בשעת נתינה, עכ"ל.

ואם כ"ז הוא אף כלפי "תנאי" גמור, דאם יש צורך בדבר אין שום מקור למנוע את הבעל מזה, אדרבה יש מקורות נאמנים להיפך, שאם אנו מונעים זאת ממנו זה מטיל פסול על הגט וכנ"ל. **א"כ** ק"ו ב"ב של ק"ו, דליכא שום קפידא מלהניח להבעל לעשות "גילוי דעת" על איזה תנאים שהוא נותן את הגט, דהרי בכה"ג ל"ש החשש של הר"י מפאריש כלל.

ובפרט כשהבעל רוצה לעשות כן מטעמים נחוצים, וכגון בכדי להבטיח את זכויותיו וכבנ"ד, בודאי דלא רק שמותר לו לעשות כן בלי שום חשש לדינא כלל, אלא אדרבה, אם מונעים אותו מזה יש בזה משום הטלת הפסול ד"מעושה" על הגט וכנ"ל, וזפ"ב. [ובמכתבו של בעל ויען אברהם (מייזעלס) הולך ומצעק על נ"ד, דהלא מבואר בפוסקים שלא לעשות גט על תנאי, ולא חלי ולא הרגיש, או מתעלם עצמו בזדון מהנ"ל, דהם מיירי דווקא מ"תנאי" גמור, ושגם זאת לא כתבו רק כקפידא ד"לכתחלה", ולא כשיש צורך כ"ש, ושכ"ז ל"ש כלל על "גיד" כבנ"ד, ומאידך גיסא לא איכפת לו כלל החורבא ד"גט מוטעה" מה שיש בזה וכנ"ל, וכדי בזיון וקצף], וכזפ"ב.

ומעתה, לאחר שסילקנו שני הטענות שהתחמקו אצל בנ"א בענין חדר"ת ובענין תנאים וגיד"ד בגיטא, נפן לדון על משפטה של הגט דבנ"ד.

סימן ג

דלמעשה אנו חוששין לדעת הפוסלים בהגט מווינא, ושכן דעת גדולי זמנינו

(א). **הנה,** טרם שנרד להוכיח (ענפ"ס ז' - ו), דבנ"ד יודו כו"ע ואף המקילין בהגט מווינא, דהגט פסול מכח כמה טעמים. **מקודם** יש צורך להדגיש, דאף אם לו היה מתרחש לפנינו שאלה כעין

ונמצינו, דבשאר כל התנאים שאינם תליין במיתת הבעל, ליכא שום קפידא כלל שלא לגרש בתנאי. **ולא** עוד, אלא דאפילו בשכ"מ כבר כתב הרמ"א (ס"ט, ס"ט), דרק לכתחלה חוששין לזה, אבל כשהבעל אינו רגוע בלי עשיית תנאי גמור, ויש לחוש לטירוף הדעת, בודאי שמניחים לשכ"מ לעשות אף תנאי גמור, ועי' פת"ש (ס"ט, סק"ו) שהביא מהב"מ (ס"ט), דכה"ג "יותר הגון ודאי לגרש על תנאי בלשון ברור", עי"ש.

(ד). **בקיזור,** אפילו על עשיית "תנאי גמור ומוחלט" לא מצינו קפידא רק בשכ"מ דוקא, ואפילו בשכ"מ ג"כ אין אנו חוששין לזה רק לכתחלה כשאין צורך בדבר. **אבל** כשיש "צורך" לעשות תנאי גמור, וכגון בכהן שא"א לו להחזיר את גרושתו, בודאי שמניחים לו לעשות תנאי גמור. **וכן** כשאנו רואין שהשכ"מ אינו רגוע ושבע רצון מהבטיחות שע"י חרמות וקנסות, כי אינו מרגיש עצמו די בטוח עם זה, בודאי שמניחים לו לעשות תנאי גמור.

אבל במגרש בעלמא, לא מצינו שום קפידא להלכה שלא יניחו לו לעשות תנאי כשרוצה. **אלא** שכן שנתרבב ה"מנהג" ע"פ הנוחיות שרוצים לעשות הגט מבלי שיור דעקולי ופשוירי, ועל כן הם משתדלין שלא לעשות לכתחלה תנאי בדליכא צורך נחוץ בדבר ויש עצה אחרת לפייס ולהניח דעתו של הבעל. **אמנם** כשיש צורך קצת בדבר, בודאי דבמגרש בעלמא דל"ש ביה כלל חששת הר"י מפאריש ועדיף טובא משכ"מ, ופשיטא דמניחים לו לעשות תנאי גמור כשמעמיד עצמו ע"ז, וכ"כ באגר"מ (אה"ע ח"א, סי' קמ"ז) בפשיטות, עי"ש.

וע"ע אגר"מ (אה"ע ח"ג, סי' ל"ז), שכתב בזה"ל: אבל מטעם אחר יש לדון שלא יוכל לטעון כן ולבטל את הגט, דהרי דיני המדינה ודאי היה ידוע גם לו, והיה לו לחוש ולהתנות שאם תתבע בדיני המדינה בין טענת ממוזן בין טענת עונש לא יהיה גמ... **אבל** כיון שלא חשש להתנות זה, חזינן שהיה לו טעם שלא היה חושש לזה... עכ"פ כיון שודאי ידע מזה ולא חשש להתנות ודאי גמר בדעתו ליתן הגט אף שאיכא חשש זה... עכ"ל. הרי לנו שכתב, דמדחזינן שהבעל לא עשה תנאי, מזה ראייה שלא חשש להבטיח הדבר, ואם איתא שיש איסור לעשות תנאי, א"כ מהו ראייתו, א"ו עכצ"ל דליכא שום חשש מלעשות תנאי, כשיש צורך בדבר, וכש"כ ואצ"ל שאין בזה שום "איסור" כלל.

(ה). **אדרבה,** אם הבעל מעמיד עצמו על עשיית תנאי, ואין מניחים לו לעשות כן,

העובדא ד"הגט מווינא", שהגט ניתן בצירוף "גילוי דעת" [כלומר, ע"פ תנאים מדוברים ומוסכמים, אלא שלא נאמרו בלשון תנאי גמור ע"פ "משפטי התנאים"].
ג"כ ל"ה בכוחינו להקל על סמך דברי הב"ש (אה"ע סי' קמ"ה, סקט"ז), והטו"ז (שם, סק"ו), שכתבו דרכו המתירין.

דמלבד מה שיש לנו פוסקים קדומים מהזמן שהתרחש השאלה דהגט מווינא, שנקטו בפשיטות דגי"ד פוסל בגט, ואלו הם: מהרי"ט (ח"א סי' ל"ה, תשובה ה"ז), [שדבריו הובאו להלכה בכנה"ג (אה"ע סי' קמ"ג, הגה"ט אות י"ד), ובבאה"ט (שם, סק"א), ובפת"ש (שם, סק"א), עיי"ש], ומבי"ט (ח"ב, סי' ל"ז), עיי"ש. **וא"כ**, מכיון דהמקילים בשאלת הגט מווינא לא ראו את דבריהם, והא ראייה שלא הביאום ואצ"ל שלא דחאום מהלכה, הרי כללא יש לן [עיי' רמ"א (ח"מ סי' כ"ה, ס"ז)], דבכה"ג הו"ל הלכתא כקמאי ולא כבתראי, זה חדא.

ב. **אבל** בר מן דין, הרי יש לנו הוראת גדולי פוסקים האחרונים, דאין לסמוך למעשה על דעת המכשירין, ואלו הם: בית מאיר (אה"ע סי' קמ"ה, ס"ט) שכתב, דלא מצא בכל דברי החולקים על מהר"ם לובלין, יישוב די מספיק על טענותיו, ואין היתר רק כשהבעל אומר בפירוש שמגרשה אף אם תעבור על הגי"ד, [והובא דבריו בפת"ש (שם, סק"ו)], חת"ם (אה"ע ח"ב, סי' נ"ו), [וכמש"כ הלבושי מרדכי (תניינא, אה"ע סי' נ"ג) בשמו], השיב משה (אה"ע, סי' ע"ו), [וכמש"כ המנחת פתים (אה"ע סי' קמ"ה, ס"ט) בשמו], שו"ת רבינו יעקב מליסא (סימניס, נ"ב ונ"ג), זכרון יצחק (סי' קי"ז) [בנו של בעל משנת חכמים, שפסק בפשיטות, דשכ"מ שעמד הגט בטל אף בלי שום גי"ד], גמ מקושר (פלאנק, ט"ז גיטין, סדר גט לאשון אות מ"ח, סק"ג), [והובא דבריו בפת"ש (שם)], משכנות יעקב (אה"ע, סי' ל"ד) [הובא דבריו בפת"ש (שם)].

וב"פ בברכת רצה (בתשובה הנדפס ציוע"ק אה"ע סי' קמ"ה, ס"ט), שו"מ (תלמאי ח"א, סי' שפ"א) [דאין אנו יכולין להכריע בזה, והלואי שנזכה להבין את דבריהם], חסד לאברהם (תלומיס, אה"ע סי' מ"ב), ברכת יוסף (אה"ע, סי' ז') [דמי יקל ראש להקל באיסור א"א דאורייתא], הרי בשמים (תניינא, סי' פ"ח), תשורת ש"י (קמא, סי' תכ"ט), עין יצחק (אה"ע ח"ב, סימניס ל"ז, ומ"א), לב מביין (אה"ע, סי' קמ"ו), אבני צדק (נוספות, סי' ה'), חיי אריה [מבנו של הגה"ק ר"י סאלאנטער, וחתן הגאון בעל עונג יו"ט] (אה"ע סי' א'), עונג יו"ט (סי' קנ"ד), בית שלמה (אה"ע, סי' קל"ז) [ע"פ דברי הרא"ם (מרגליות ח"ג, סי' ט"ו), ובת עיני (סי' א'), דא"א להקל רק כשהבעל אמר בפירוש

לאחר כל הביטולים, שמסכים שהגט יחול אפילו כשתעבור על הגי"ד שעשה, עיי"ש].

ובפרט, לפי ההכרעה ההגיוני מה שכתב מאחרוני גדולי הפוסקים, ה"ה הלבושי מרדכי (תניינא, אה"ע סי' נ"ג) לחלק, דכשאינו רוצה להוציא את שלה ע"י הגי"ד מתחת ידה, אלא שרוצה להגן ע"י הגי"ד על זכויותיו, שלא תוכל לקפחנו משלו, [וכבנ"ד שהבעל רצה להגן על רכושו וזכות ביקוריו עם ילדיו].
בכה"ג בודאי שאין לסמוך להקל, משום דמסתברא דכו"ע מודים בזה דהגט נפסל כשעברה על הגי"ד, דמהיכ"ת נימא שהבעל הסכים ליתן לה הגט במתנה אפילו כשמקפחתו משלו, עיי"ש.

וכן פסק להדיא גם בהיבלי שן (תלמאי סי' ז') באופן כבבנ"ד; שהבעל נתן לה הגט רק אדעתא דהכי שלא תתבענו בערכאות, דאם אכן הלכה אח"כ בערכאות הגט פסול ובטל, דבכה"ג כו"ע מודים; דהגי"ד מהני לפסול ולבטל את הגט, עיי"ש.

ג. **וכן** נקטו בפשיטות להלכה ולמעשה, גם כל גדולי פוסקי זמנינו, דגי"ד פוסל בגט, ה"ה: בעל מנחת יצחק (נכת"י, הוצא צפנקס זי"ד מסמך 1048), [על נידון כבנ"ד ממש, שהאשה הלכה בעש"ג לבטל תנאי ההסכם], ואגרות משה (אה"ע ח"ד, סי' קט"ו), [וצ"ע משם (ח"ג, סי' ל"ז)], וקנין תורה בחלבה (ח"ד, סי' קל"ה אות ז'), וקנה בשם (ח"ג, סי' קי"ב), [וביתר ביאור בתשובה (מכת"י, הוצא צפנקס זי"ד מסמך 5021)], ולהבל"ח: הגה"צ בעל תשובות והנהגות (נמכת"ו שהוצא צפנקס זי"ד מסמך 1079), והגה"צ בעל משנה הלבות (ח"ד, סי' קמ"ד), עיי"ש.

ופשוט, דכל מורה יר"ש כהיום שיש לו יד ושם קצת בדרכי הוראה ע"ד המסורה לנו מרבותינו הפוסקים דגריינן אבתרייהו, ורואה איך שחבל סיעת גדולי הפוסקים הנ"ל אשר מפייהם אנו חיים ומימיהם אנו שותפין, יצאו להכריע לחומרא בדין גי"ד בגיטא. **מביין** ויודע שאין בכוחו להסתמך על המקילים רק משום שמקלו יגיד לו, [וכבר צעק על העושים כן בשו"ת דברי יואל (סי' ק"י) עיי"ש]. זולת אולי במקרים בודדים במצב של "עייגונן" חמור ואמיתי, וג"ז רק דוקא כשיש עוד סניפים אחרים להקל, וכידוע].

ד. **ומכ"ז** מתבאר, דלא כדברי בעל עמק התשובה (ח"ב, סי' ק"ט) שכתב בפשיטות, דגי"ד בגט אינו כלום, ומציין שכן מבואר בשו"ע (אה"ע סי' קמ"א, [סס"ב]), וגם מציין לדברי ב' וג' פוסקים מקילים,

כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות * מממנות מ'מננים בית דין' ולשוערים מ'יגיל בית דין' (951)262,3634 (718)710,8956 (800)713,8956 מסמך 5022 [לשוערים 170 אילין], לקבל בוזאר אלקטרי "אי מעיל", טלח חזאר pdf@sendfast.org והכנס מספר המסמך בה"טאבדזשקט", והשאר את ה"מעסידות" ריקן. [לוח הפנקס" (רשימת כל המסמכים) הוא במסמך 9999

דבר כתב הנודב"י (מניינא לו"מ, סי' כ"ד וכו') על כה"ג בזה"ל: אמנם כתב מילתא בלי טעם ובלי ראייה, ומפליג לומר שכתב באריכות, ואין לנו לסמוך על דבר שלא בירר לנו טעמו... ואין עלינו לקבל דברים שאין אנו רואים הטעם אם הוא לשבח, עכ"ל. ובעי"ז כתב (שס, אה"ע סי' ק"ה) לאסור על אשה מלהנשא לאיש, עד שהמכשיר את הגט ישלח דברו.. לברר כל דבר בטעמו" עכ"ל. וראה לקמן (סי' ה', ענף ג') לשונו החרף של השמן למאור על מי שרצה להכשיר גט על יסוד סברות. וד"ב לסתום פיות המכשילים והמתפרצים בנ"ד בגילוי פנים בתורה שלא כהלכה הי"י.

ועתה, לאחר שהוכחנו דלמעשה חיישינן כדעת הפוסלים בגט מווינא. נפן להוכיח (סימניס ד' -), דבנ"ד יודו אף המקילין דהגט פסול, וזהו מכח שלשה חילוקים יסודיים מה שיש בין הנידונים ואלו הן:

סימן ד

תוקף הגי"ד כשאין לו ביטוח אחר כבנ"ד

ראשית, דהנה שם בהגט מווינא היה אחד מעקרי סמכות המקילים [עי' גאוני בתראי (סי' נ"ג), וב"ח (ישנות, סי' נ"י)] על הנימוק החזק, דכיון שעשו בטיחות על חזרת הנישואין ע"י התקשרות בחרמות ושמחות, הרי סמך לבו של הבעל להיות בטוח ע"ז שזה יכריחנה לחזור ולהנשא לו. **וממילא** שפיר יש מקום לומר דבמה שאמר שמגרשה בלי שום תנאי, דכיון בזה לבטל גם הגילוי דעת שיחזרו להנשא זע"ז, דהרי יש לו ביטוח אחר תחתיה ובמקומה, דהיינו הקנסות והחרמות שיטילו עליה אם לא תרצה לחזור אליו, ומשונה ס"ל להמקילים, דאף כשחזרה אח"כ מדבריה ולא נישאת לו אין הגט בטל, משום שהבעל הסתמך על החרמות וקנסות, ולא על ביטול הגט.

משא"כ בנ"ד, שאין לו להבעל שום ביטוח אחר מה שתכריחנה לאשר את ההסכם ושלא תלך ללחום נגדה בערכאות, שיוכל לסמוך עליה, זולת הגילוי דעת שכשרות הגט תלוי בזה, בלבד, מהיכ"ת נימא שעשה עצמו לשוטה המאבד מה שיש לו, ורצה שהגט [מה שנותן לה ע"פ בקשתה דהרי הוא רצה בשלום] יחול אף כשתכאיב אותו אח"כ ותצערנו כתביעות בערכאות.

[שאחד מהם הוא הנפש חיה (סי' ל"ז, ול"ח), והוא מתעלם ממש"כ שם שחמיו הגאון מקופטנא לא הסכים למעשה להיתר], וכאילו שבזה כבר הקיף הענין כדי צרכה, ונתן מכשול כאילו שכן הוא ההכרעה לדינא בכ"מ דאין שום שאלה על הגט כשהאשה מפירה את כל ההסכם.

ושארי ליה מאריה, [ובמקום שיש חה"ש אין חולקין כבוד לרב], דאיך מרהיב להתעלם ממש"כ כל אריות ונמרים הנ"ל (אות ז') מגדולי פוסקי האחרונים, שעלינו לנקוט לחומרא. **הייתכן** לברור ב' וג' פוסקים מן המקילים ולנקוט כמותם בלי שום בירור, דבר שאינו חכמה ולא מלאכה, הכי זהו הדרך בהנוגע להתרת ערוה החמורה דא"א מה"ת, האם ראינו כזאת אצל רבותינו הפוסקים שאנו נגרים אחריהם [זולת אצל ראבאנטשיקעס קלים, מה שבדברי יואל (סי' קי"ח) כבר צעק ע"ז]. **ועי' משפט הכפיה** (מצוא, ענף ו') [פנקס בי"ד (מסמך 5008)], דמהלך זה להכריע לקולא כפי ה"רצון" באופן המנוגד ל"כללי הוראה", הוא מופרך, והרמ"א (סו"מ סי' כ"ה, ס"ג) מתאר זאת כ"דין שקר", עי"ש.

ומה שציין לדברי השו"ע (אה"ע סי' קמ"א, [סס"ג]), כאילו שהוא הלכה פסוקה דגי"ד בגיטא לאו מילתא היא. **התימא** גדולה, דאיך העלים עינו מדברי כל גדולי הפוסקים [עי' ברכת יוסף (אה"ע, סי' י'), וחסד לאברהם (מאומיס, אה"ע סי' מ"ג), מנחת פתים (אה"ע סי' קמ"ה, ס"ט), ועוד הרבה] שכתבו לחלק, דשאני התם, דלאחר שכבר נתן הגט ביד השליח, רצה לבטל במוחלט את כל עצם חלות הגט, וכדמיירי התם. **לא** כן בגי"ד קודם נתינת הגט, על הגבלת האופן שתחול וכבנ"ד, דבכה"ג שפיר מילתא ומילתא היא וכדהבאנו לעיל מכל גדולי הפוסקים, וכי חשב שכל אריות ונמרים הללו לא ידעו מדין מפורש בשו"ע. **ופשוט** דע"פ "כללי הוראה" אסור לסמוך על יחיד להקל בזה כלל ח"ו וז"פ.

ה). **וכן** מש"כ בעל ויען אברהם (מייזעלס, נהכחז הימיו), שלא נמצא שום מקור בהלכה להחמיר בזה... כנראה שגדולי הפוסקים אריות ונמרים שכל ב"י נשען על הוראתם הנמנין לעיל, אינם חשובים בעיניו כלום ואף לא בגדר "מקור" כלשהו כלל... וככה רוצה להכחיש את השמש בצהריים. **ומה** שמפליג עלינו בדברים, שיש לו בירור בארוכה לביסוס דבריו, אדרבה אם אכן כן הוא, אז מי יתן והיה מגלה לנו את מטמנותיו, ונראה מה יהיו חלומותיו, אבל טרם כן, כל עוד שסותם דבריו וטומן את ידיו בצלחת, אין זאת רק סימן חולשה מובהק, דבאמת אין לו על מה לסמוך.

תוקף סימן ד תוקף הגילוי דעת כשאין לו ביטוח אחר וכנגד הסכם ט

ומבטל את ה"דיבור" של הגי"ד שמלפניו, מה שאמרו והבטיחו לו בעל פה שתחזור להנשא אליו.

משא"כ בני"ד, דמלבד מה שהוסבר לה ב"דיבור" בעל פה תנאי ההסכם, גם "נכתבו" התנאים בתוך "שטר" הקרוי "הסכם גירושין" [מה שגם בלשונם נקראת "דיווארס עגרימענט", כלומר שנשתוו להתגרש ע"פ תנאים הללו], כדי שתעמוד לראיה לימים רבים על איזה תנאים שהשתוו עמו לגרשה, [דהרי ע"פ תוה"ק רק הוא מגרש אותה, שונה מבדיניהם ששניהם יכולים לגרש זו"ז]. **בכה"ג** אין בכח אמירת הביטולים [שע"פ נוסח רגיל] שב"דיבור" גרידא, לבטל את התנאים שנכתבו ל"מעשה" בתוך שטר מיוחד.

ענף ב

ראיה מדברי הב"ח ד"כתב" אליו מדיבור

(א). **ובאמת**, שכן יוצא ברור מדברי הב"ח (מדשות, סי' 5, א"ח מוקף, וד"ה ולפי) שכתב לבאר, דגי"ד לאחר כתיבת הגט לא מהני, משום דלא אתי הדיבור של הגי"ד ומבטל המעשה דכתיבת הגט [אפילו כשעדיין לא הגיע הגט לידה], דכלפי הגי"ד שבבעל פה, מיחשב כתיבת הגט כמעשה. **ומהיי"מ** כתב דכיון דבהגט מווינא היתה הגי"ד לפני כתיבת הגט, שפיר היה מקום לומר דמהני הגי"ד להטיל תנאי על מעשה כתיבת הגט.

אלא דמ"מ מסיק (שם, ד"ה אצל), דכיון שאמר אח"כ בפירוש שנותן הגט בלי שום תנאי, וא"כ אתי דיבור זה ומוציא מידי ה"מחשבה" שלפניה, [דכאמור לעיל, לא נחשב הגי"ד דהתם כדיבור, משום דהבעל גופיה לא אמר התם כלום, אלא חמותו היא שאמרה לו שאם יקום מחליו אז תחזור אשתו להנשא לו, וא"כ מדידיה גופא לא היה הגי"ד רק במחשבה, כלומר שנתן הגט בשתיקה בהתאם להבטחת חמותו].

ועוד כתב (שם), דאפילו אם לא היה אומר הבעל התם להדיא שמגרשה בלי שום תנאי, מ"מ לא היה מועיל הגי"ד לבטל את הגט, משום דכיון שעשה לאחר הגי"ד מעשה ההתקשרות החדש עם אשתו. **א"כ** הרי זה מורה על הגירושין שהיו גמורים בלי שום תנאי, [דאל"כ, אלא שהגט נתבטל ע"י שקם מחליו, א"כ אין שום מקום כלל להתקשרות חדשה], וא"כ

ראמן בשופטני עסקינן, שלא ינצל את העצה היחיד מה שיש לו איך ובמה למנוע בעדה מלעשות כן, אתמהה. **אדרבה**, בכה"ג הו"ל הדבר בגדר אומדנא דמוכח טובא הגלוי לכל, [שהביטולים אינם מבטלים זאת, ע"י אבני"צ (נוספות, סי' 5), אגר"מ (אה"ע ס"ד, סי' קט"ז) ועוד], דהאמת כדבריו, שאכן ניצל את העצה היחיד מה שיש לו איך להבטיח את זכיותו, והיינו ע"י שיפסול את הגט כשתעבור על ההסכם. **ונחוץ** להדגיש, דכן הוא אף כשהבעל לא עשה גי"ד מיוחד, שתולה כשרות הגט על קיומה תנאי ההסכם, דכ"ה אף בסתמא דה"הסכם" עצמו משמש כהגי"ד היותר ברור מכח אומדנא דמוכח וכנ"ל, וכש"כ בני"ד שהבעל גילה דעתו בפירוש פעמיים שאכן כן הוא, זופו"ב ואינו סובל אריכות.

סימן ה

דגי"ד של "הסכם גירושין" [הקאי וקיים] **ב"כתב"**, אליו כוחה **טובא** [מגילוי דעת שבדיבור בעלמא] להטיל פסלנות על הגט, ושכן פסקו כל גדולי זמנינו להלכה

[ובו ה' ענפים]: א. החילוק בין גי"ד שבבע"פ ושכתב. ב. ראיה מדברי הב"ח ד"כתב" אליו מדיבור. ג. דברי עמק שאלה ושמן למאור. ד. ד"הסכם גירושין" הוי ככתיבת הבעל עצמו. ה. מסקנת ההלכה לפי גדולי זמנינו ד"הסכם" מהוה גי"ד מובהק.

ענף א

החילוק בין גי"ד שבבע"פ ושכתב

ושנית, דגבי העובדא דהגט מווינא ל"ה הגי"ד רק בדברים בעלמא בבעל פה, [ובאמת דשם לא אמר הבעל שום גילוי דעת כלל, אלא שחמותו היא שדיברה על לבו דברי תנחומין קודם הגט, והבטיחה לו שאם יקום מחליו אז תחזור בתה להנשא לו, והב"ח (נמדשות, סי' 5) דן לומר, דהו"ל רק כמו גי"ד ב"מחשבה", כיון שהוא עצמו לא אמר כלום, אלא שנתן הגט על דעת הבטחתה של חמותו, עיי"ש]. **ועל** כן סמכו שם המקילים על הנימוק ד"אתו דיבור ומבטל דיבור", כלומר דה"דיבור" של הביטולים מה שאמר הבעל לאחר הגי"ד: שמגרשה בלי שום תנאי, אתי

תוקף סימן ה' התוקף החוק של גי'ד שעי' "הסכם נכתב" ענף ג הסכם

פשוט דמעשה ההתקשרות החדשה מוציא מידי מחשבתו של הגי'ד הראשונה, עכת"ד עי"ש.

ב. **הרי** לנו דברים ברורים יוצאים מדברי הב"ח [שהיה ראש המקילים בהגט מווינא], דמעשה כתיבת הגט מיחשב כמעשה גמור, ועד כדי כך דגי'ד בדיבור שלאחריה ל"ה מועיל כלל, משום דלא אתי דיבור דהגי'ד ומבטל מעשה כתיבת הגט דמקמי הכי. **אלא** דמפני שהתם היה הגי'ד דבמחשבה "קודם" כתיבת הגט, משו"ה שפיר היה מהני הגי'ד דבמחשבה להטיל תנאי על הגט שאינו נותנה במקרה שיקום מחליו, לולא שביטל התם את הגי'ד דבמחשבה בכפילא, בין ע"י ביטול התנאים ש"בדיבור", ובין ע"י ההתקשרות החדש ש"במעשה", ומשו"ה שפיר קאתיין הדיבור (של הביטולים) והמעשה (של ההתקשרות) ומוציאים מידי הגי'ד שבמחשבה [או אף שבדיבור].

משא"כ בנ"ד, דמלבד של הגי'ד שבדיבור [במה שנו"נ בפרטי תנאי ההסכם קודם הגט], הרי היתה הגי'ד גם במעשה ד"כתיבת שטר ההסכם". **וא"כ** פשוט, דאין בכח הדיבור דהביטולים שלאח"כ, להוציא מידי הגי'ד שבמעשה הכתיבה שבהסכם, משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וזפו"ב.

ענף ג

דברי עמק שאלה ושמן למאור

א. **ושו"ר**, דכבר דן ע"ז בשו"ת עמק שאלה (אה"ע, סי' קי"ד), אם גי'ד בכתב עדיף מגי'ד באמירה, [שם היה העובדא, שהבעל השליש גט שינתן לה לאחר שתתן לו מעות סכום מסוים, ולאחר זמן כששמע הבעל שעדיין לא נמסר לה הגט כי לא היתה לה מעות ליתן לו, כתב לה מכתב שהוא שמח מאוד לקראת שמיעה זו, והוא מחכה לבא לביתו ולחיות עמה להלאה עד זקנה ושיבה]. **והשו"א** רצה לומר, דגי'ד דבכה"ג שהיתה בכתב עדיף טובא מגי'ד שבבע"פ, והביא ראיות לזה.

והמתברר השיב לו, שכן פסק גם בשמן למאור (נפמ"ס, שער י"ח), [שדן ג"כ על שאלה כיו"ב שהבעל כתב לבתו, דאם אמהאשתו לא קיבלה עדיין הגט ששלח לה, הוא מסכים ורוצה לישראל בעלה, דנראה קצת כביטול], והביא בעמק שאלה ראיות דגי'ד בכתב חמור מבאמירה, משום דכתיבה מיחשב כמעשה, אלא דאח"כ שקיל וטרי בזה עם דעת נוטה להקל.

אבל בסוף התשובה הוא מסיים, דלמעשה הוא מסתפק בדבר, והיות שהוא טרוד והדבר צריך שאלת חכם, על כן לא יתירו את האשה על סמך דבריו, עי"ש.

ב. **והנה**, בספר שמן למאור (ס"ט), הביא ראייה מדברי הח"מ (גירושין פ"ט, הכ"ה), דגי'ד במעשה עדיף טובא מגי'ד שבדיבור גרידא, דהרי "כתיבה" הו"ל "מעשה" גמור, וכדחזינן דלוקה ונסקל עליה בשבת, וא"כ בודאי דגי'ד בכתב עדיף טובא מגי'ד שבאמירה. **אלא** שאח"כ חוכך בזה, דכיון דסו"ס לא כתב בפירוש שמבטל את הגט, והוא גם מנוגד להשבועה מה שנשבעים שלא לבטלה ועוד צירופים, ע"כ אולי יש מקום להקל, אבל גם הוא קמזהיר בסיום דבריו, דלחומר הנושא והאיסור לא יסמכו עליו להקל בזה, עי"ש.

ולא עוד, אלא שאח"כ כתב (ס"ט) שנית להשוואל, ומתווכח עמו על מה שרצה להקל בזה, וכתב לו דברים חריפים בזה"ל: תמיהני עליך, איך נטית מדרך המוסר הראוי ליראי אלקים, אשר כאשר ירצו להקל בדבר ערוה, חיל ורעדה יאחזון אפילו להקל נגד קטן שבאחרונים, כש"כ נגד הני אשלי רברבי ודעתינו קצרה, והלואי שנוכל להבין דבריהם הקדושים ולא לחלוק עליהם, ומכש"כ להקל... עכ"ל. **והוס"ף** עוד ראיות להוכיח דגי'ד בכתיבה חמיר טובא, ומסיים בזה"ל: ולכן הענין חמור אצלי, ולא אסמוך להתיר בנ"ד עד שאתייעץ עוד עם אחד מהרבנים מובהקים, עכ"ל עי"ש. [הלואי שיבינו המתירין דנן לקח זה].

ג. **והפלא** גדול, שלא הזכירו כלל שכבר האריך בזה הב"ח וכדלעיל (ענף ז'), וס"ל בפשיטות דכתיבה אכן מיחשב כמעשה גמור, וצ"ע. **ואולי** י"ל דשאני התם בנידון דידהו, דהגי'ד שבכתב היה לבטל במוחלט את כל עצם חלות הגט, דכתבו הפוסקים [עי' ערך ש"י (אה"ע, סו"ס קמ"ג), ועוד] דבכה"ג קימ"ל בשו"ע (אה"ע סי' קמ"א, ס"ט) דגי'ד בגיטא לאו מילתא היא, ומשו"ה שפיר יש מקום לומר דגם גי'ד בכתב ל"מ בכה"ג. **משא"כ** בגי'ד על הטלת תנאי בהגירושין כבנידון דהב"ח ודדידן, דבכה"ג אכן מועיל אפילו גי'ד שבדיבור גרידא, בזה מודים כו"ע דכש"כ דגי'ד שבכתב ודאי דמהני, וז"פ.

ועכ"פ איך שיהיה, זה מיהא ברור דלמעשה קימ"ל בזה כהב"ח דגי'ד שבכתב אלים טובא, ואין בכוחה של הביטולים שבבע"פ לבטלה, וזהו מכח

תוקף

סימן ה' התוקף החוק של גיד שעי" הסכם נכתב" ענה ג' הסכם יא

[לצוות להסופר] לכתוב, וא"כ ה"ה בנ"ד, כיון שנוסח ההסכם ופרטיה נכתבו ע"פ דעתו וציוויו, וודאי דבכי סגי לן למיחשביה כמעשה שלו.

ב. **ושנית,** דאף לולא דכתב ההסכם מיחשב כמעשה ידיו ממש, מ"מ עכ"פ בזה מיהא וודאי עדיפא גי"ד שבהסכם כתוב, מגי"ד שבאמירה בפה בעלמא, במה דה"כתב ההסכם" הוא "חפץ מציאותי" שאפשר למשמש בה בידיים, מה שנשאר קיים בעולם אף לאחר אמירת כל הביטולים. **וא"כ** איך נאמר דע"י אמירת הביטולים נתבטלה גם התנאים שנכתבו בשטר ההסכם המונח לפנינו, וכש"כ כשהיא יותר מ"כתב" בעלמא, דהלא נערכה ונעשית על נייר של ערכאות ו"מסמך חוקי", הגם שטרם נתאשרה, בודאי דעכ"פ אלימא טובא מגי"ד שבע"פ גרידא.

דביון דשטר זה הרי עדיין קאי וקיים בתוקפה לפנינו גם לאחר אמירת הביטולים, א"כ הו"ל כאומדנא דמוכח טובא הגלוי לכל העולם, דלא על מה שכתוב שם כיוון הבעל לבטל באמירת הביטולים. **לא** רק משום הטעם הפשוט: דבוודאי סמך לבו בטוח על השטר הנשאר קאי וקיים בעולם גם לאחר אמירת הביטולים, שלא יגרע כוחה במאומה ע"י אמירת הביטולים. **וב"כ** להדיא בחסד לאברהם (מאוניס, אה"ע ס"י מ"ג), דבכשהיה מונח ביד בי"ד שטר שבו התחייבה להספיק הילד, וז"ל: **דאין לסמוך בזה על מה שאומר שמגרש בלי תנאי...**, דהרי בשעה שאמר "בלי תנאי", היה גי"ד הזה בפה מלא שמגרשה אדעתא דחכי, ועל כן מה שאמר בלי תנאי, לא קאי על תנאי זה שמחזיק בו עד סופו, ע"כ אשה זו אסורה להנשא עד שתקבל שנית ג"פ מבעלה כדת, עכ"ל ע"ש.

אלא גם, מכח הנימוק הכולט והמובן לכל: דאטו בשופטני עסקינן, שיתנהג עצמו כשוטה לאבד מרצונו הטוב, את הדבר היחיד מה שיש בכוחה להבטיח לו הענקת זכויותיו שע"פ ההסכם. **ובפרט** כשהמדובר מדברים נחוצים מה שבנפשו הוא להבטיחם לעצמו, דהלא המדובר מעתיד כל רכוש, ומקשריו העתידים עם ילדיו, וזה מהווה הדבר היחיד מה שבכוחה להצילו מן הצער הגדול ומן הטירדות הכבדים וההפסידים העצומים הקשורים במערכה בערכאות.

ובעיני ראיה לדבר דשאני מילי דבכתב, ממה דקימ"ל בשו"ע (מ"מ ס"י פ"א, ס"י"ו) דעל הודאה בכתב א"י לטעון משטה הייתי בך ע"ש,

תרי טעמי. **חדא:** לפי הכלל הידוע: דלא קימ"ל דהלכה ככתראי, רק דווקא כשהביאו את דברי הקודמים וחלקו עליהם בראיות ברורות, לא כן כשלא הזכירו את דבריהם ולא דחאוהו מהלכה, דבכה"ג קימ"ל דהלכתא כהקמאי, [עי' רמ"א (מ"מ ס"י כ"ה, ס"ז)]. **א"כ** בנ"ד דתרווייהו השמן למאור והעמק שאלה לא הזכירו את דברי הב"ח, בודאי דלהלכה קימ"ל כוותיה, דכתיבת התנאים מיחשב כמעשה גמור, ולא אתי הדיבור של הביטולים לבטלם.

ועוד, דאם כן הוא אף כשיש מחלוקת ביניהם, דעכ"ז היה קימ"ל בנ"ד כקמאי וכנ"ל. **כש"כ** בנ"ד, דהשמן למאור והעמק שאלה לא החליטו להקל, אדרבה תרווייהו כאחד נשארו כמסתפקים בדבר, ואף הזהירו שלא לסמוך עליהם להקל וכנ"ל (איומיוט א' וז'). **וא"כ** הרי כלל ידוע הוא מכללי הפוסקים ד"אין ספק מוציא מידי ודאי", [עי' שד"ח (כללי הפוסקים, ס"י ט"ז)], והלכתא כהפוסקים המחליטים ולא כהמסתפקים, וע"כ פשוט דספיקם של השמן למאור והעמק שאלה אינו מוציא מידי וודאו של הב"ח שפסק דכתיבה אכן מיחשב כמעשה ואלים טובא מדיבור גדירא וכנ"ל.

ענה ד

ד"הסכם גירושין" הוי ככתיבת הבעל עצמו

א.) והגם, דשאני נ"ד מהנידונים של הב"ח והשמן למאור והעמק שאלה, דלא מיבעיא נידון דהב"ח שהוא כלפי כתיבת הגט, דזה שפיר מיחשב כמעשה גמור מהבעל עצמו, דהרי מדינא צריך הבעל עצמו לכתוב הגט, וכדכתיב בקרא (דברים כ"ד, א') וג' "וכתב לה" וגו', אלא שהוא ממנה את הסופר כ"שליחו" לכתוב את הגט תחתיו ובמקומו, וא"כ שפיר מיחשב כתיבת הגט כמעשה הבעל עצמו. **ובן** בהנידונים של השמן למאור והעמק שאלה, הרי כתב הבעל את הגי"ד ב"מכתב" בכתב ידו ממש. **משא"כ** בנ"ד, הרי לא כתב הבעל עצמו את ההסכם כמו ידיו ממש, אלא שנכתב ע"פ דעתו וציוויו מבלי מינוי שליחות ע"פ דין תוה"ק.

דכמה תשובות יש בדבר, ראשית: דכיון דסו"ס נכתב ההסכם ע"פ דעתו וציוויו של הבעל, בודאי דלא גרע מאילו כשהבעל מצווה על כתיבת הגט בלשון "כתבו ותנו" מבלי להזכיר לשון "שליחות" להדיא, דג"כ כשר הגט אף לכתחלה, כיון דהלשון ד"כתבו" עצמה פירושה: שהוא ממנה אותו לשליח

מסדה"ג עצמו. וגם, בין אם הבעל שותק, ולבין אם הוא מערער אח"כ וצועק שעי"מ כן שתעבור על ההסכם לא גירשה [דבנ"ד כולהו איתנהו בה לצד חומרא], ואכמ"ל.

אבל באמת אין כדאי לענות על דברי סרק ובורות שכזה, כאלו שחריצת משפט התורה"ק אם הגט כשר, תלויה על טהרת "רצונם" לקפח את הגברים מזכויותיהם. **דבן** היתה דעתם הכוזבת של כל עוקרי הדת, כאילו דיש בכוחה של קושי מציאותי לשנות ח"ו את ההלכה ולהקל באיסור א"א, דבמקום להתאים את חיהם להתורה, רצו לעשות להיפך לשנות דיני התורה שיתאימו לחיים "נוחיים", ושכחו דברי רש"י ויקרא כ"ה, (ל"ט): **ע"מ שתקבלו עליכם מצותי ויאפילו הן כבודות עליכם** מה דכל בר בי רב דחד יומא לומד ויודע, וד"ב.

מבל הלין טעמי פשוט, דאין לסמוך בזה על דברי בעל עמק התשובה נגד דעת כל גדולי זמנינו, ובפרט בנ"ד דיש עוד טעמים נוספים לפסול באופן דגם המקילים בהגט מווינא יודו בנ"ד, וכדלקמן (סי' ו' ח').

סימן ו

תוקף כוחה של גילוי דעת השני דלאחר הביטולים טרם מסירת הגט לידה

[ובו ו' ענפים]: א. גי"ד אינו בגדר "תנאי" ואין צריכין ערים ע"ו. ב. הודאת האשה על הגי"ד. ג. הכחשת דברי מסדה"ג שבאופן המנוגד לגדרי דיני גביית עדות אין לה שום תוקף. ד. תוקף סמכות מסדה"ג. ה. עדים שאומרים לא ראינו ולא שמענו, אינו ראייה ול"ה "הכחשה". ו. דמענת "תנאי היה בדבר" אינו מנגד לעצם שמר הגט.

וישלישית - והוא עיקר גדול בנ"ד [בנוסף לכל האמור עד כאן], והיינו מה שהבעל חזר לעשות גי"ד שני, לאחר שכבר אמר נוסח הביטולים, דלפי"ז נמצינו דנ"ד חמיר טובא מנידון דהגט מווינא. **דשם** היה עיקר סמיכת המקילים, על מה שאמר הבעל לבסוף שמגרשה בלי שום תנאי, דבזה הרי ביטל את הגי"ד שמלפנ"ז שמגרשה אדעתא דהכי שתחזור להנשא אליו. **משא"כ** בנ"ד, הרי עשה הבעל גילוי דעת נוסף אחר אמירת כל הביטולי תנאים ומודעות טרם מסירת הגט לידה, וא"כ ליכא שום ביטול על הגי"ד האחרון הזה, וממילא לא נשאר שום מנוס כלל במה לתלות את הכשר הגט בנ"ד.

דמאן יימר שאכן כן הוא, [עי' טו"ז (אה"ע סי' ל"ט, סק"ט), וחת"ם (אה"ע ח"א, סי' פ"א) דשקו"ט לבטל קידושין בכך], ובנפול היסוד נפל כל הבנין, הדיעלה על הדעת שיכולין לבנות "ראיה" להקל באיסור ערוה החמורה דא"א רק על יסוד כח הדמיון בלבד, אתמהה.

אלא בעיקר משום, דאפילו אי הוי יהיבנא ליה כדבריו, דהקידושין לא מתבטלים בכה"ג, והיינו מצריכים לה גט, ובאמת דמסתברא כן וכדלקמן. **מ"מ** אכתי אין מזה אף נדנוד ראייה לנ"ד, דמה דמות יערוך מזה לזה, הלא כל בר בי רב דחד יומא מבין, דשאני כשדנין על ביטול קידושין, דאז הרי אנו רוצין להוציאה מחזקת א"א ולהתירה לעלמא בלא גט. **בכה"ג** ודאי דאנו חוששין לחומרא לכל צד ספק וסברא, הנוטה לומר שהקידושין לא נתבטלו עדיין כדי שלא להתירה לעלמא בלא גט, דהלא הלכה רווחת בשו"ע (אה"ע סי' ל"ט, ס"ד), דבכל ספק קידושין אזלינן לחומרא דצריכה גט, עי"ש. **משא"כ** כשאנו דנין על ביטול הגירושין ולהשאירה בחזקת א"א כדמעיקרא וכבנ"ד, בודאי דעלינו לתפוס דאם עברה על הגי"ד שבהסכם גירושין, דזה מטיל פסול על הגט ואסורה לעלמא, בהתאם למש"כ הפוסקים, דבכל ספק גירושין צריכה גט שני, וכדבריהם של כל גדולי זמנינו הנ"ל.

ובכר ביארנו בס"ד בפתילי חותם (ענף מ"ד), [פנקס בי"ד, (מסמך 5005)], דיסוד חילוק זה בין ספק קידושין לספק גירושין, הוא חזון נפרץ בהמון דברי הפוסקים, עי' בס"מ (גירושין פ"י, ה"ג) בשם מהרי"ק (שו"ט קע"א), ומהריב"ל (ח"א, סי' י"ז ח"צ), ודברי דוד (מילולה, סי' ע"ט, ד"ה והנה אמר), וקרית מלך רב (לנעל מחנ"א, אש"ט פ"ג, ה"ד, ד"ה עוד ראיתי לעמוד) שמפלפל בדברי מהרי"ק הנ"ל, והברכ"י (אה"ע סי' ל"א, אות ז') קשקיל וטרי בדבריהם הרבה עי"ש, וע"ע גליא מסכת (קו"א, סי' ה', סוד"ה ואודיע), מה שכתב בזה, ואכמ"ל.

ד. ועל טענת הכסילים שהגיע לאזנינו, דעל כרחק שהתנאים שבתוך ה"הסכם גירושין" אינם מעלין ומורידין כלום להלכה, דאל"כ הרי יצמח מזה בעיא גדולה לכל הנך נשי העוברים בשאט נפש על התנאים שבתוך ההסכם. **הנה**, מלבד שיש מקום גדול לחלק, בין הסכם שבנוסח רגיל שנחתם בהשקט ובשלום, ולבין הסכם שנתחם לאחר מחלוקת על כל סעיף שבנוסחה. וגם, בין אם עברה על ההסכם בדבר גדול ובולט, או רק בדבר קטן שאין הדרך להקפיד כ"כ. וגם, בין אם ההסכם נעשה ע"י "עורך דין", או ע"י

שנאלץ להפסיק כל הסדר, וקרא את האשה מחוץ לחדר הסידור, ומסר לה דברי הבעל. **ובששאל** הרב ממנה, מה שיש בפיה מענה ע"ז, השיבה לו: "אמת הדבר שמסדה"ג הודיע לה כל זאת, אבל טענה שלא חתמה על ההסכם", [מה שזהו שקר מוחלט, דחתימתה קאי וקיים ביד מסדה"ג, אלא שאז נדמה לה לפי טעות יועציה, ששקר זה יועיל להחליש את הגי"ד, אבל מכיון שזהו טעות מוחלט, דלהלכה אין שום נפק"מ אם חתמה על ההסכם או לא, ע"כ לא נאריך בזה].

וא"כ שוב ל"ב עדים על הגי"ד כלל, דהרי כתב הרמ"א (סי' קמ"א, ס"ט), דהודאת האשה שהבעל ביטל השליחות, יש לה תוקף כהגדת עדים ע"ז עי"ש, וה"ה כשמודית שהודיעו לה שהבעל עשה גי"ד להטיל תנאי בחלות הגט, דמ"ש.

ב. והגם, דהודאה זו היתה רק בפני רב יחיד, ולכאורה הו"ל כהודאה שמחוץ לבי"ד שיכולה לחזור מזה, וכמבואר בכמה דוכתי בשו"ע (מו"מ סי' ג', ס"ב. וסי' ל"ב, ס"א. וסי' פ"א, ס"א), עי"ש. **אמנם**, מלבד מה דגם הגביית עדות מה שעשו המתירין נגד דברי מסדה"ג, הרי ג"כ לא נעשתה כדינא כלל וכדלקמן (ענף ג'), וא"כ ודאי מסתברא עכ"פ, ד"הודאה" שלא ע"פ גדר דיני הודאה, יש בכדי כוחה לבטל עכ"פ גביית עדות שלא ע"פ גדר דיניה, דמהיכ"ת נימא דגרוע מינה. **[אדרבה**, ע"פ הסברא עדיפא מינה טובא, משום דאין שום הגיון בדבר שתודה בשקר על דבר שלא היה ולא נברא מעולם, משא"כ עדות השקר שפיר מובן היטב מדוע שהיתה נחוץ לה...].

ג. בר מן דין, באמת דשפיר הו"ל כהודאה גמורה שבבי"ד, דהרי היא באתה אצל הרב מרצון עצמה, שיעמוד לצידה לתבוע את עלבונה ממסדה"ג על שפסל את גיטה, ובאותו מעמד קרא את מסדה"ג והוא מסר לו מה שאמר לה טרם מסירת הגט, והיא הודית אליו שאמת הדבר שמסדה"ג אמר לה כ"ז, אלא שהכחישה שלא חתמה על ההסכם וכנ"ל. **וא"כ** הרי הוי כאילו קיבלה האשה עליה את אותו הרב כדיין יחיד ביניהם, ושפיר הו"ל הודאתה כהודאה גמורה שבבי"ד, וכמש"כ הרשב"א (מ"א, סי' אלף קצ"ו), ורדב"ז (מ"ג, סי' ממקמ"ד), ומהרי"מ (מ"ב, מו"מ סי' מ"ו), וכ"כ החק"ל (מו"מ סי' פ"ד), ונר מערבי (מ"א, סי' כ"ז, אות י"ד) בדעת הרמ"א (מו"מ סי' ג', ס"ב), דהודאה לפני דיין יחיד שקיבלם עליהם, הו"ל כהודאה בבי"ד, עי"ש ותל"מ.

אלא דלפי המצב העגום כהיום, הרי האנשים המתפרנסים מזה בדרך קבוע, כמו העדים והסופר, יראים לומר שום דבר בניגוד רצונם של אנשי ה"סיסטעם" המורקב, מפחד אבירת פרנסתם, וכש"כ האנשים השכורים ממנה [כ"טוען" שלה, ו"דיין" אחד שהביאה עמה] אינם רוצים להודות על האמת ששמעו וראו זאת, אדרבה הם באו והעידו של"ה גי"ד טרם המסירה, ועליהם סמכו כל המתירין וכנ"ל. **[ויש** שני עדים כשרים ששמעו וראו, אלא שהם יראים מלפצות את פיהם מחמת אימת הסיסטעם, וע"כ אומרים שאינם זוכרים... אבל בטח שאם יאיימו עליהם ב"אם לא יגיד" אז יבואו ויעידו האמת]. **אבל** להלכה ודאי דל"ב שני עדים ע"ז, וסגי לן בשמיעת ואמירת מסדה"ג בלבד, וזהו מכח כמה טעמים, ואלו הן:

ענף א

גי"ד אינו בגדר "תנאי" ואין צריכין עדים ע"ז

ראשית, דלא מיבעיא לפי מש"כ התשו"ש (קמ"א, סי' תי"ט), דממירי שם מבעל שעשה גי"ד להמסדר, והוא מדגיש שם כ"פ, דגי"ד אינו בגדר תנאי, ומשמע דא"צ ע"ז עדות כמו על תנאי גמור, עי"ש.

ושנו"ר, שכ"כ להדיא גם בספרו ערך ש"י (סה"ע סי' קמ"א, ס"ב), [בכשהטעתו במכתב בשם אביו שיגרש מפני שיש לו בעבורו שידוך טוב], דל"ב עדים על הגי"ד, דאפילו אם מכחשת הגי"ד ל"מ אם נתברר אח"כ [ע"י המכתב] שהטעתו. [וכתב עוד, דאפילו אם האשה ועידי חתימה ומסירה אינם יודעים מן הגי"ד רק אחרים, נמי סגי משום דלא גרע ממודעא], עי"ש. **וא"כ** בנ"ד, דיש להבעל "הסכם" עם חתימתה, שוב לא בעינן עדות על הגי"ד כלל, וזפו"ב.

ענף ב

הודאת האשה על הגי"ד

א. ועוד, דאפילו אם גי"ד אכן יש לה דין תנאי, ובעינין עדים ע"ז, מ"מ הרי האשה הודית לרב חשוב, שהמסדר הודיע לה טרם מסירת הגט, שהבעל עשה הגי"ד השני טרם מסירת הגט.

דהנה, האשה באתה אליו להתלונן על מסדה"ג על שפסל את גיטה, ובאותו מעמד קרא את מסדה"ג לשמוע מה שיש בפיו, והוא סיפר לו כל העובדא, מה שהבעל אמר לו טעם מסירת הגט, ואיך

ענף ג

הכחשת דברי מסדה"ג שבאופן המנוגד לגדרי דיני גביית עדות אין לה שום תוקף

ובר מן דין, אף לולא הודאתה שמסדר הגט מסר לה הגי"ד מה שעשה הבעל לאחר הביטולים טרם מסירת הגט וכנ"ל (ענף ז), גם כן יש למסדה"ג נאמנות מוחלט על זה, דאיך יש ליתן סמכות כלשהו על הגדת עדות שבנ"ד, בו בזמן שאם נעקוב אחר אופן הגדתה וקבלה, נראה שנעשתה בניגוד הגמור לכל גדרי דיני גביית עדות, היעלה על הדעת שיתכן לבנות התרת אשת איש לעלמא על סמך הגדת עדות עלוב שכזה שמכף רגל ועד ראש אין בו מתום, וניחזי אנן:

(א). העדים: היו כולם פסולים להעיד, [אנשים שכורים, ע"י תה"ד (פסקים סי' רכ"ד), ושו"ת רמ"א (סי' י"ב), ושארית יוסף (סי' ע"ט), ונחל יצחק (סי' כ"ט), דפסולים], וע"י "טוען" [מלבד הפסול דעדות בשכר, הם גם בחזקת רשעים הפסולין להעיד, וכדביארנו במק"א], וע"י ה"סופר" שהיה ירא לפרנסתו, [דאם לא יאמר כרצונם לא יקחהו עוד אצלם כסופר גיטין שלהם], וסתר את דבריו כ"פ, וגם ביקש שלא יסמכו על דבריו כלל [וכנשמע בקול בי"ד (שיעור קע"ו)], והוא מוכרח לומר בכל מקום מה שרוצים לשמוע ממנו.

(ב). הבי"ד: היו פסולים מלדון בדבר [מכח דין "שונא" מובהק וכידוע לכל, ע"י שו"ע (מו"מ סי' ז', ס"ו), ולהדיא פסק בכרם שלמה (עדות, סי' ג'), דאם גבו בי"ד עדות נגד שונאם שלא בפניו, דינם בטל ומבוטל ואין לה שום תוקף כלל, ע"י ש. ובעי"ז פסק בלב שלמה (סדר אלפא זימא, אות ע'), דשנאה ונקימה ג"כ מיחשב כ"נגיעה" מובהק [ולא רק דמונא] הפוסל אף מלהעיד, וכש"כ מלדון, ע"י ש.].

דהרי כוונתם הזדונית במה שמיהרו ואצו לגבות עדות להחכים דברי מסדה"ג בענין הגי"ד, דוקא אצל בתי דין משנואי נפשו, [דהמבלי אין בתי דין אחרים בניו יארק רבתי, ומדוע בחרה האשה ללכת דוקא אצלם], הלא הוא ניכר ובולט מאוד, דזהו רק בכדי שמסדה"ג ימאן מלבוא, ויוכלו לומר שנאלצו לקבל עדות שלא בפניו, דאז הרי יהיה קל בעיני העדים להכחיש את דבריו בשקר כיון דהוי שלא בפניו, [ע"י מהרש"ל (סי' ל"ג), דמזה הטעם אין מקבלין עדות שלא בפני הבע"ד, כדי שיתביישו מלומר שקר בפניו, בבחינת אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ע"י ש.].

אבל לא הועילו כלום בערמה זו, דהרי הלכה בידוע, דכשבי"ד רוצים לגבות עדות נגד בע"ד, והוא אינו רוצה לבא לפניהם מאיזה טעם, יכול לומר שרוצה שיגבו עליו את העדות אצל בי"ד אחר, [דיש לו ע"ז דין "נתבע" שיש לו זכות בחירת הבי"ד], ע"י מבי"ט (מ"א, סי' רס"ז), והרי בשמים (מ"א, סי' ק"ד), ע"י ש. וביו"ט שמסדה"ג וגם הבעל לא רצו לבא בפני בי"ד זה מפני שנאתם ודרכיהם הנילוזים לטשטש האמת, והיו מוכנים לילך אצל בי"ד אחר, אין בדברי העדים ולא כלום.

ג). שלא בפני בע"ד ובלי חקו"ד ואיום וגיזום. ומלבד זה, עשו את כל הגביית עדות בניגוד הגמור לכל גדרי דיני גביית עדות: בלי איום על העדים, ומבלי עשיית חקו"ד דדיני נפשות כפי הנצרך לעשות בדין מרומה, [כמבואר בשו"ע (מו"מ סי' ט"ו, ס"ג), וברמ"א (אה"ע סי' מ"ב, ס"ד) בשם הרשב"א (מ"א, סי' אלף ר"ט), וע"י ש בב"ש (סקי"ד), ובאה"ט (סקי"ג), ע"י ש.].

וכבר כתב באמרי יושר (מ"א, סי' ז'), דכל דבר המעורר חשד, כבר דיה להעניק על הנידון "דין מרומה", ע"י ש. **וא"כ** בני"ד, שהכשירו הגט נגד דעת המסדר עצמו שפסלה, מבלי שירצו לשמוע כלל מה שיש בפיו, דבר שלא נשמע עוד מעולם. והיי"ט שדנו עליה דוקא הם כשונאיו, משום שידעו מעיקרא שלא יבא לפניהם, וכ"ז עשו בו בזמן שהבעל היה מוכן ליתן לה גט אחר לכשתאשר ההסכם מה שחתמה אצל הגט, ודאי דאין לך "דין מרומה" גדולה מזה. **ואיך** לא פחדו ממש"כ המהרי"ץ (זטומ, סי' מ'): "דהחושב לקיים הגט מפני האיבה", רעתו רבה, לפניו תאכל אש ואחריו תלהט להבה, לא ינקה כל הנוגע בה", עכ"ל ה"י.

גם מה שקיבלו העדות שלא בפני המסדה"ג והבעל, הרי עצם ד"ז דיה לשלול כל תוקף הלכתי מכל עדותן, ע"י אור הישר (סי' ל') בתשובת הנורב"י, דעדים הבאים לפסול הגט בניגוד דברי האשה, צריכין להעיד בפניה דוקא ע"י ש. **וא"כ** ה"ה לאידך גיסא, כשהעדים באים להכשיר הגט בניגוד דברי הבעל וכבנ"ד, ודאי דצריכין להעיד בפניו דוקא, וכמש"כ באמרי יושר (מ"א, סי' ז'), דבעל שטוען שהגט פסול מקרי בע"ד גמור לענין זה, וכל גביית עדות להכשיר הגט הנעשה שלא בפניו אין לה שום תוקף כלל, ע"י ש. **וגם** שייכא בני"ד מש"כ התה"ד (פסקים וכתבים, סי' רכ"ד), דהיכא דהעדים יודעים מעיקרא שלא יוכחשו דבריהם בפניהם וכבנ"ד, אז אין לסמוך על עדותם, משום דבכה"ג אינם יראים לשקר.

בודאי שדעת המסדר גובר על דעת החכמים הפוסלין, כיון שהוא דיבר עם הבעל והוא סומך עליו, הוא יודע יותר ברור מה שהיה בדעת הבעל בשעת הביטולים.

וכמש"כ הב"ח (מדות סי' נ"א) עי"ש, וביותר מבואר כן בטו"ז (סי' קמ"ה, סק"ו) שכתב בזה"ל, נראה פשוט דאם אומר הרב המסדר לפני ענין הגט... בודאי על דעת הרב הוא מצוה לכתוב וליתן... דאזלינן בתר דברי הרב המסדר, דהבעל יהיב על דעה שלו, דאדעתא דהכי יהיב או מצוה ליתן, עכ"ל. ואם חזינן דסמכו על סברא זו אף לקולא להכשיר את הגט, אף בניגוד לטענת הבעל, א"כ כש"כ וק"ו שיש לסמוך על דעת המסדר בנ"ד לחומרא לפסול את הגט, ובפרט כשדעתו מתאים עם דברי הבעל שג"כ טוען שעשה גילוי דעת שני לאחר הביטולים וטרם המסירה.

ב. **וכן** מצינו בדברי הפוסקים גם כלפי שאר מילי בנוגע סמיכת דעת הבעל, דהכל תלוי בדעת המסדה"ג. עי' ד"ח (אה"ע ח"א, סי' פ"ט, ד"ה הרי) שכתב, דכיון שמסדה"ג קרע הגט שכ"מ תיכף לאחר המסירה, בודאי שהסכים המגרש בדעתו שיחול מעכשיו ממש, אפילו כשהוא ע"ה ואין לו שום מושג בזה. וז"ל: דהבעל נותן ע"פ סידור וציווי של המורה אותו, על דעתו נותן, כן ה"נ כיון שהדיין אמר שיקרע הגט, וכוונתו שיהא הגט מעכשיו... והשכ"מ נתן הגט על דברי המסדר, בודאי ג"כ דעתו שיחול הגט מעכשיו, לכן גם אם נקרע אח"כ כשר, עכ"ל עי"ש.

וכ"כ הצ"צ (אה"ע סי' ט"א, אות ז), וז"ל: דכיון שהוא היה הרב המסדר, והסופר והעדים גרירי אבתריה, שהוא הוא המורה להם איך לכתוב ולחתום, א"כ עיקר הדבר תלוי בו... וממילא אף שמהם לא שמענו... [ששם האשה נכתב בפסול], כיון דאנן סהדי דכולהו גרירי אבתריה... דהוא היה העיקר והם טפלים אליו... א"א לומר שיש לדונו כאיש דעלמא המוציא לעז שבודאי אינו נאמן, דשאני הכא שהוא היה המתירה ומוציאה מחזקת אשת איש... ומה זה דמיון לאיש דעלמא דפשיטא דלא יקום עד אחר, עכ"ל.

וכעי"ז כתב בדברי מלביאל (מ"ג, סי' קל"א) וז"ל: הרי בלי ספק הרב נאמן אצלה, וכיון שמאמנת שויה אנפשה חד"א, וכדאיתא בקידושין (ס"ו, ע"א) גבי ההוא סמיא, עכ"ל. **וכ"כ** בקנין תורה בהלכה (מ"ד סי' קל"ה, אות ח'), דהכל תלוי בדעת מסדה"ג, עי"ש ותל"מ.

וא"כ בודאי דמכל הנך טעמים יסודיים הדרן לדברינו, דכיון שהכל נעשה בניגוד הגמור לכל גדרי דיני גביית עדות. **א"כ** הו"ל כאילו שלא הוכחש דברי מסדה"ג מעולם, וממילא נאמן ע"ז בתור עד אחד שלא הוכחש כלל.

ד. **אמנם**, אף יותר מזה שייכא בנ"ד, דכיון דכבר נתקבל העדות שלא בפני הבע"ד אצל בי"ד הפסולים לדון בזה, ובאופן המנוגד לגדרי קבלת עדות וכנ"ל. **א"כ** שוב לא יועיל עדותן אפילו אם הם יבואו ויחזרו להגיד את עדותם אצל בי"ד אחר הכשרים לדון בזה ובהתאם לכל גדרי קבלת עדות. **והיינו**, משום דחשודים בכה"ג להחזיק בדיבורם הקודם, וכמש"כ מהרש"ל (סי' י"א), ורמ"א (סי' מ"ד), [והח"צ (ליקוטי משנות, סי' קי"ד) כ"כ בשם חקת הדיינים בשם מהר"ם אלשקר ומהריב"ל], משום דזילא בהו מילתא למיהדר ממילתייהו, עי"ש.

וא"כ נמצינו לפי"ז, דשוב ליכא תקנה בנ"ד, שאותן העדים יוכלו שוב להכחיש את מסדה"ג בשום פנים ואופן, וממילא פשוט וברור שהוא נאמן בדבריו שאכן היה גי"ד לאחר כל הביטולים וטרם המסירה.

ענף ד

תוקף ממכות מסדר הגט

א. **ומעתה**, הלא הדברים ק"ו, דמה אם היה הדין כן אף כשעד אחד בעלמא היה מעיד ששמע הגי"ד מהבעל לאחר הביטולים טרם מסירת הגט לידה, שהיה נאמן כל עוד שלא הוכחש בפניו, ע"י עדים כשרים, ובבי"ד כשר, וע"פ כל גדרי גביית עדות דוקא, וכנ"ל (ענף ג'). **א"כ** כש"כ בנ"ד, שהמדובר מן המסדה"ג עצמו, דמלבד מה שזהו דבר שלא אירע עוד מעולם, שיבואו אחרים וילחמו להכשיר גט, מה שהמסדר עצמו פסלה, [וזולת בצ"צ (אה"ע, סי' ט"א), דשם היה רעותא גדול, שמסדה"ג שתק ולא ערער על הגט רק לאחר זמן רב שכבר נישאת לשני, עי"ש], ונראה בעליל שהכל נעשה כאן עם נגיעות וחשבונות.

מלבד זאת, הרי בודאי שיש לו למסדה"ג יותר נאמנות משאר אינשי דעלמא, וכדחזינן בעובדא דהגט מווינא, שהמכשירין נימקו את שיטתם מן הטעם, דכיון דיש סברא לכאן ולכאן, והדבר עומד בספק, אם הבעל כיוון בהביטולים לבטל גם הגי"ד משום שסמך בעיקר על הקנסות והחרמות, או לא,

תוקף

סימן ו' תוקף כח גי'ד השני לאחר אמירת הביטולים ענף ד' הסכם

י"ז

ל"ה ראייה כלל ואף כשהיו במעמד אחד. וא"כ מסתברא דבהנוגע להתרת א"א יש לחוש לשיטתו.

ובפרט לפמש"כ ביש"ש (כמוצות פ"ג, סי' ל'), דבזה"ז שהנהיגו חומרות רבות בנתינת הגט, הו"ל לא ראינו ראייה והכחשה לחומרא אף כשל"ה במעמד אחד, עי"ש. וא"כ דון מינה, דה"ה דיש לנו לחוש ולילך לחומרא גם לאידך גיסא, דאף במעמד אחד לא הוי ראייה לקולא, ודו"ק.

ב. אמנם בר מן דין, הלא כתב הטו"ז (י"ד סי' ל"ט, סק"ט), דאם שנים מכחישינן זא"ז אם היה נקב בחצר הכבד, לא הוי "הכחשה" משום דיתכן דאותו שלא ראה לא הרגיש בנקב הקטן ולא מצאה, ולא ראינו אינה ראייה, עי"ש. ולבאור דבריו תמיהין במושכל ראשון וצריכין עיון, דהלא שניהם היו שם במעמד אחד, ובכה"ג הלא קימ"ל דלא ראינו הוי ראייה וכנ"ל (אות א', ד"ה והגם).

ועכצ"ל בכוונת דבריו, דשאני בדבר הצריך התבוננות, דבכה"ג שפיר אמרינן דלא ראינו ל"ה ראייה אפילו כשהיו במעמד אחד, משום דיתכן דאותו שלא ראה זהו מסיבת שלא דקדק די היטב להתבונן בדבר כ"כ, כמו השני שאכן התבונן ודקדק היטב ועל כן ראה. ובן הביא החשק שלמה (מ"מ סי' כ"ט, הגנ"י אות כ') בשם המשפ"ט צדק (סי' ע"ה), דבמלתא דיתכן שלא הבחינו בו אחרים, שפיר אמרינן דלא ראינו ל"ה ראייה והכחשה, עי"ש.

וא"כ ה"נ י"ל גם בנ"ד, דאפילו אם עדים כשרים היו מעידים באופן כשר, שלא שמעו ולא ראו שהבעל אמר הגי"ד למסדה"ג, מ"מ בכה"ג נימא דלא שמענו ולא ראינו ל"ה ראייה, ולא נחשב כהכחשה על דבריו. משום דיתכן שהבעל אמר הגי"ד בקול נמוך [ואכן טוען הבעל שכן היה], ועל כן לא נשמע קולו רק למסדה"ג שעמד בסמיכות אצלו, אבל האחרים שעמדו קצת בריחוק מקום ממנו לא שמעו את דבריו, וז"פ.

ג. וכל מה שכתבנו לעיל (אומיות א' וז'), הוא בהתאם למה דקימ"ל בשו"ע (מ"מ סי' כ"ט, ס"ה), וברמ"א (מ"מ סי' ל', ס"ג), דבכל מקום שאנו יכולים להשוות את דברי העדים וליישבם שלא יהיו מכחישינן זא"ז, מוטל עלינו לעשות כן, עי"ש. וא"כ ה"נ בנ"ד, בודאי רחוק ומוקצה מן השכל, לחשוך את מסדה"ג הידוע כת"ח מופלג צדיק בדרכיו וחסיד במעשיו, שיצר

ג). **אמנם** אף יותר מזה יש דברים בגו בנ"ד, דאף לולא נאמנות היתירה של מסדה"ג כלפי שאר עדים בתור אדם חשוב ומוסמך וכנ"ל (אומיות א' וז'), ג"כ לא היה שייך להתחשב עם דברי שאר העדים שמכחישים את דבריו, אפילו אם לו היו עושין כן בהתאם לכל גדרי דיני גביית עדות.

דכיון דסו"ס הרי מדסה"ג הוא מי שמתיר את האשה לשוק, והוא שמע בעצמו הגי"ד כשיצא מפי הבעל, ופסל את הגט בעקבות העברתה על הגי"ד, איך יוכל להתירה אח"כ רק משום שיש אנשים המכחישים את דבריו, בו בזמן שהוא יודע האמת, שאכן אמר הבעל גי"ד לאחר הביטולים טרם המסירה, וכמו ששמע בעצמו מפורש יוצא מפיו. [ופשוט דל"ש בזה הדין דאין עד נעשה דיין, המבואר בשו"ע (מ"מ סי' ו', ס"ה), וכמש"כ השבו"י (מ"א, סי' קט"ו), וחת"ס (אה"ע ח"ג, סי' ס"ה, ד"ה וז"ל), וד"ח (אה"ע ח"ג, סי' ז"ד), וצ"צ (אה"ע, סי' קס"ג) עי"ש, ואכמ"ל].

אבל להמציא טעדיקי להכשיר את הגט בכה"ג בנכלי דתות ועצות עקומים תוך כדי לזלזל ולהקל בחומר איסור א"א, ע"י שילכו עדים פסולים להעיד אצל ביי"ד פסול, נגד דברי מסדה"ג שלא בפניו ושלא בפני הבעל. דבר כזה לא עלה עוד על לב אדם ישר מעולם, ולא נשמע כזאת מעולם, וכדי בזיון וקצף.

ענף ה

עדים שאומרים לא ראינו ולא שמענו, אינו ראייה ול"ה "הכחשה"

א. אולם מלבד כל האמור לעיל (ענפים ג' וד'), ואף אם עדים הללו היו יכולים להעיד עוה"פ אצל ביי"ד כשר, [ודלא כנ"ל (ענף ג', אות ד)], והיו מעידים בפני מסדה"ג והבעל ע"פ כל גדרי דיני גביית עדות: שלא שמעו ולא ראו הגי"ד של הבעל, מ"מ אכתי ל"ה מהני ולא מידי להכחישו. וזהו מכח הכלל הגדול: ד"לא ראינו" אינו ראייה (כמוצות כ"ג, א'), [וה"ה "לא שמענו", וכדכתב העיטור (אות ק, קבלת עדות) עי"ש].

והגם דקי"ל בשו"ע (מ"מ סי' כ"ט, ס"ג. ואה"ע סי' קנ"ב, ס"ד), דבמעמד אחד אכן הו"ל לא ראינו [וגם לא שמענו, מאירי (כמוצות, ע"ס)] ראייה. מ"מ, הרי הרדב"ז (מ"ד, סי' נ"ו, ד"ה וטעמא) [והובאו דבריו בכנה"ג (מ"מ סי' כ"ט, הגנ"י אות ל"ו)] ס"ל, דלא שמענו ולא ראינו

וקרא אותה בחוץ ונשתהוו שם לזמן, ורק לאח"כ כשבאו בחזרה, המשיך לגמור את מעשה מסירת הגט, דבר מוזר כזאת מיהא ודאי מידכר דכירי אינשי, דהרי א"א שלא יבחינו הנוכחים במעשה בולט כזה.

וא"כ אף שלא שמעו מה שדיברו שם, מ"מ שוב שייך בזה מש"כ הדברי מלביאל (מ"ג, סי' קל"ב), דאם ראו עכ"פ שהבעל מנענע בשפתיו ואומר משהו, אפילו כשלא שמעו מה שאומר, רק המסדר אומר ששמע שהטיל תנאי בהגט, הוא נאמן ודיה לפסול את הגט, עיי"ש. ולפי"ז, ה"ה דגם בנ"ד די לנו במה שמסדה"ג אומר ששמע הגי"ד מפי הבעל, ושסדר ד"ז להאשה בחוץ, שיפסל הגט בהעברתה על הגי"ד.

(ה). **ואגב**, מה שרצו איזה מתחכמים להוכיח דאין בדברי מסדה"ג כלום, מהא דקימ"ל דאין דבר שבערוה פחות משנים, נראה במכתבו של בעל ויען אברהם (מיינעלס) שכתב כן]. הנה, כלל זה לא נאמרה רק על עצם חלות הקידושין או הגירושין, דבזה לא מועיל אפילו כששניהם מודים בדבר, וכדקימ"ל בכמה דוכתי בשו"ע (אה"ע, סי' מ"ג, ס"ב. וסי' ק"ל, ס"כ. וסי' קל"ג, ס"א. וסי' קנ"ג, ס"א), והיינו משום דכך גזרה תוה"ק, דחלות הקידושין או הגירושין אינם חלין כלל, מבלי ראיית שני עדים, אפילו כשנעשו באמת.

משא"כ בשאר מילי שבגיטין וקידושין, וכגון לענין אם ננקוט דהיה תנאי בדבר, ודאי דסגי לן בכששניהם מודים או בע"א דומיא דד"מ עי' שו"ע (ח"מ סי' מ"ו, סל"ז), ובנתה"מ (סס, סקנ"ד), ומה"ט נפסק להדיא להלכה ברמ"א (אה"ע סי' קמ"א, ס"ט), דסגי לן בכששניהם מודים שהבעל ביטל את השליחות, עיי"ש, משום דכלפי שאר מילי דבגיטין וקידושין לית לן הך כללא דאין דבר שבערוה פחות משנים, רק על עצם התחלת החלות דוקא, [וכן יוצא מדברי התשו"ש (ה"ל ענף א'), ודברי מלביאל (ה"ל ענף ד', אות ז'), שפסלו את הגט מבלי להצריך שני עדים, עיי"ש], וזפור"ב.

ענף ו

דטענת "תנאי היה בדבר" אינו מנגד לעצם שטר הגט

(א). **וגם** זה אין לטעון ולומר, דדברי מסדה"ג והבעל שהיה גי"ד בדבר, הם מנוגדין מעצם לשון השטר של הגט, דהו"ל כאילו שמכחישין בזה את שטר הגירושין. **וא"כ** יהא שייך בזה מה שמצדד הצ"צ (אה"ע, סי' ט"א, אות ט') לומר, דכשמסדה"ג אומר [לאחר

ובדה מלבו יש מאין בשקר [ח"ו], כאילו ששמע מפי הבעל דבר שלא אמר מעולם, ועד כדי כך שיכריז בפומבי בשקר שהגט פסול, היעלה על הדעת לומר כן.

ומה מאלפים דברי חבצה"ש (אה"ע, סי' כ"ט) שכתב בזה"ל: שמעתי מפי הרה"ג מו"ה דובריש ראפיפורט ז"ל אבד"ק לובלין, שהיה מקובל מפי רבו הגאון בעמח"ס נודע בשערים אבד"ק לובלין ז"ל, שבבוא לפניו איזה שאלה, מקודם הוא שוקל בשכלו על אמיתת הענין לפי שכל האנושי האיך הוא, ואם נראה לו לפי שכל האנושי שהדבר אמת, אז הוא מועיין ע"פ חוקי תוה"ק מה משפטו. [וממשיך]:

וכן הוא אצלי, בבוא לפני שאלת עגונה וכדומה, אם ברור הדבר בעיני לפי השכל ודעת בני"א שהדבר אמת, אז אנכי מייגע עצמי למצוא צד היתר ע"פ חוקי ומשפטי תוה"ק, לא כן אם אמיתת הדבר מסופק אצלי... ולכן ירא אנכי אולי רצה להחניף אותה ולהקל ראשו אתה, ולכן ברה מלבו הדברים האלה... והעיקר אצלי מש"כ בתחלה, האיך נראה הדבר בעיניכם, אם אין לחוש לשקר ולרמאות בזה, עכ"ל הקילורין לעינים.

וכן הדבר גם בנ"ד, דיש לפנינו שלשה דרכים: א', שמסדה"ג משקר [ח"ו]. ב', שהעדים המכחישין את דבריו משקרים. **ומבין** שני דרכים אלה, וודאי דיותר מסתברא שהעדים משקרים, כיון דיש רגל"ד ע"ז מהא דחזינן שנעשה כל הצטדקאות שבעולם, שלא יעידו בפני הבעל ומסדה"ג, וגם בניגוד שאר גדרי דיני גביית עדות, וכנ"ל (ענף ג'), עיי"ש.

ברם, הלא יש לפנינו דרך ג' המכריע ביניהם, באופן שיוצא דאף אחד אינו משקר, אלא שהעדים לא שמעו את דברי הבעל, משום שהם עמדו בריחוק מקום ממעמד הבעל יותר ממסדה"ג, וכיון שדבריו נאמרו בקול נמוך קצת, ע"כ רק מסדה"ג שעמד בקירוב מקום אצלו יותר מהם, שמע את דבריו, וממילא ייתכן דדברי כולם צודקים ואמתיים, דמסדה"ג שמע מה שהם לא שמעו, ואין כאן שום "הכחשה" כלל ביניהם. **אלא** דמכיון שהמכשירין היו להוטים להכחיש דברי מסדה"ג מחמת נגיעתם בדבר, היי"ט שמיאנו מלקיים דין הנ"ל (ד"ה וכל) שחייבים להשוות דבריהם, וכדי בזיון וקצף.

(ד). **וכש"כ** בנ"ד, שכל הנוכחים שם ראו שהבעל אומר משהו למסדה"ג טרם מסירת הגט, אפילו אם לא שמעו מה שאמר לו. **מ"מ** המילתא דתמיהה מה שהפסיק אח"כ את כל מהלך סדר הגט,

ב. ובהיות כן, הרי התימה גדולה וצועקת עד לב השמים על המתירין, דאיכה הרהיבו לסמוך עצמם על משענת קנים רצוצים של גביית עדות הפסול בתכלית, בו בזמן שהמדובר הוא מן חמורות שבחמורות, התרת ערוה דא"א מה"ת לעלמא, באופן שאף המקילים בהגט מווינא יודו דהג"ד בנ"ד יש לה תוקף לפסול את הגט, אתמהה.

סימן ז

הפסול ד"קלא" אף אם הגט היה כשר בעצם

זכר מן כל דין, אף אם לו היה הגט כשר בתכלית [מה שז"א כלל, וכמבואר לעיל], מ"מ היתה אסורה להנשא על סמך גט זה, וזהו מכח הדין ד"קלא", כלומר ד"קול פסלנות" על גט שלא הוכחש מיד, פוסל את הגט אף כשנתברר אח"כ שהקול היתה בשקר, וכמש"כ המרדכי (סוף גיטין, סי' מס"ט), והרא"ש (גיטין פ"ט, סי' י"ד) [שפסק דצריכה להמתין ג"ח מגט שני, עי' פסקי הרא"ש (ס"ט) בשם ר"ת, [הביאם הרמ"א (שו"ת, סי' ל"א)], ושארי יוסף (סי' ל"א) [שכתב, דעכ"פ כשאין יוצא מזה הוצאת לעז על ב"ד המסדרים, עי"ש], ומשכנות יעקב (אה"ע, סי' ל"ח), ומשאת בנימין (סי' כ"ז), ועבודת הגרשוני (סי' פ"ח), וכ"כ בעל שו"ת קנה בושם (נכמ"י) [פנקס ב"ד (מסמך 5021)], דליכא שום חולקים ע"ז דקלא פוסל את הגט, עי"ש.

ומעתה, אם לדינא די כוחה של "קלא" שע"י נשים מוזרות בלבנה, השוהה בלי ביטול למשך יום וחצי (ל"ו שעות) לפסול את הגט. **א"ב** כש"כ וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד, שיצא כרוז "בכתב" מבית דינו של מסדר הגט עצמו, שהגט פסול ובטל, ונתפרסמה בפומבי בפנקס ב"ד (מסמך 1074), מה שבאפשרותה להגיע במהירות הבזק בכל קצוי ארץ ממש ברגע כמימרא. **בנוסף** שהושמע נוסח הכרוז בע"פ בשעורי קול ב"ד (שיעור ק"ט), מה שהושמעו בכל כדור הארץ בכ"ד שעות ביממה למשך חדשים שלמים טרם שיצאו ה"היתרים" המופרכים, בודאי דאין לך "קלא" מובהק יותר חזק וגדול מזה, הפוסל כליל את הגט אפילו אם לו היה מתברר אחר כך שהקול היה בשקר או בטעות, וזפו"ב.

זמן רב מן הגירושין, שנתוודע לו ע"י לימודו בהלכות שמות] ששם האשה נכתב בגט בטעות הפוסל. **ובתב** לצדד, דאינו נאמן ע"ז מדהו"ל כאילו שמעיד נגד שנים החתומים בשטר הגט, שדינה כאילו נחקרה עדותן בב"ד שאכן נכתבה בכשרות, עי"ש. **וא"כ** ה"ה בנ"ד, נימא דדבריו שהיה גי"ד בהגט, מנוגד מעצם שטר הגט, וכאילו שהעדים החתומים בה מעידים של"ה שום גי"ד.

אבל ז"א, דשאני התם, כשבא לפסול את הגט מכח ששמה של האשה נכתבה באופן פסול, דהרי שמות המגרש והמתגרשת צריכין להכתב בהגט, וממילא הם כחלק בלתי נפרד מעצם נוסח שטר הגט, והו"ל כאילו שהעדים החתומים בה, מעידים ששמותם אכן נכתבו בכשרות, ומשו"ה שפיר י"ל דאינו נאמן להעיד על פסלנותם, כיון דדבריו מנוגדים משטר שי"ב עדים. **משא"כ** לענין תנאים וגי"ד בהגט, הרי קימ"ל במוש"ע (אה"ע סי' קמ"ו, ס"ח), דאין לכתוב שום תנאי בתוך הגט עי"ש, וא"כ פשוט, דמה שאומר שהיה תנאי או גי"ד בהגט, אין זה מנוגד כלל מעצם לשון שטר הגט, היות שלא כתוב בה התנאי, דהרי אין רשאין לכתוב התנאי בתוך הגט, וז"פ.

ב. **ושו"ר,** שכדברינו אלה מפורש יוצא בשו"ת הרשב"א (מ"א, סי' אלף רמ"ו) המועתק בב"י (אה"ע, סו"ס קמ"ה), דאין כאן שום סתירה, משום דהעדים החתומים בגט מעידים רק שה"כתיבה" היתה בלא תנאי, ואילו המעידים שאכן שהיה בו תנאי [בין עדים אלו או אחרים, וכמש"כ הב"י (ס"ט), ומהריב"ל (מ"ב, סי' ה')] על דברי הרשב"א הללון הם מעידים רק: שה"מסירה" אכן היתה בתנאי, אלא שנהגו שלא לכתוב התנאים בגט כלל. **ויעי'** בשו"מ (רביעאה מ"ג, סי' קט"ו) שכתב, דדברי הב"י ומהריב"ל הנ"ל נעלמו לפי שעה מן התומים (סי' מ"ו, סקמ"ט), [וכן מן הנתה"מ (ס"ט, זיאו"ס סקמ"ו)], שכתב[ו] כן מד"ע ולא הזכיר[ו] מדבריהם כלום]. **ושו"ר** דגם הרמ"א (שו"ת, סו"ס י"א) כתב כן עי"ש, ותל"מ.

קיצור היוצא מכל האמור בסימן זה:

א. חזרנו על כל הצדדין וצידי צדדין, ואין כאן שום "הכחשה" כלל מדברי העדים על דברי הבעל ומסדה"ג, וזהו אף אם לו היו מעידים בכשרות, וכש"כ כשכל הנביית עדות ספוג ורווי עם המון פסלנות בין במציאות ובין להלכה ואין לה שום תוקף כלל, וז"פ.

תוקף סימן ח אם קיום התנאי לאחר זמן מהני להכשיר הגט ענה א הסכם

סימן ח

אם קיום התנאי לאחר זמן מכשיר הגט

[ובו ד' ענפים]: א. דין תנאי וג"ד דבכו"ע שהבעל מקפיד שתתקיים קודם הגט. ב. דין קיום תנאי וג"ד שבכו"ע. ג. דהעברה על תנאי וג"ד דבשוא"ת פוסל את הגט במוחלט בלי אפשרות תיקון. ד. דבג"ד שעברה על הג"ד בכו"א כבר נפסל הגט לחלוטין, וצריכה גט שני.

ומעתה, אחר שהוכחנו (סימנים ג' - ו'), דכו"ע מודים בג"ד שהג"ד יש לה תוקף מוחלט לפסול את הגט. **א"כ** שוב חל עלינו חובת הביאור, אם יש אפשרות לתקן ולהכשיר את הגט, ע"י שהאשה תחזור לקיים תנאי ההסכם, ואת"ל דזה מועיל להכשיר את הגט, מאימתי חל כשרות הגט ועל הוולדות שנולדו על סמכותה, אם רק על העתיד, או גם למפרע משעת נתינתה. **ונבאר** החילוקי דינים שבזה בס"ד.

ענה א

דין תנאי וג"ד דבכו"ע כשהבעל מקפיד שתתקיים קודם הגט

א). **הנה,** בגוונא שע"פ הג"ד היתה צריכה לעשות איזה דבר עוד "טרם" נתינת הגט, וכגון להשליש בעבורו ממון או חפצים, ואח"כ נודע לו שהטעתו. **בכה"ג** פסק בתשו"ש (קמ"א, סי' מ"ט), [בנתן גט על דעת שכבר השלישו מעות בעבורו, ואח"כ נודע לו שעיקלו את המעות בעש"ג], דזה פוסל את הגט מבלי אפשרות לתקנה עוד, [דומיא דהעברה על תנאי דבשוא"ת וכדלקמן (ענה ג')]. **דאפילו** אם תתן לו עכשיו את המעות מ"מ כבר נפסל הגט משום ש"עברה" על רצונו שהמעות יהיו מושלשים כבר בשעת מתן הגט, כדי שמיד לאח"כ יקבל את המעות בלי שום שהייה, וע"כ צריכה גט אחר [ולהמתין צ"א יום מגט השני].

וז"ל התשו"ש (ס): הרי לא רצה המגרש ליתן הברירה ביד האשה כלל [שתוכל ליתן לו לאחר זמן], ועוד דרצה שיהא בטוח, [ומשו"ה הקפיד שיהא "מושלש" כבר], ודומה למש"כ הטו"ז (אה"ע סי' ל"ט, סק"ט) בע"מ שאראך מנה, דצריך להראות מיד כשתתבע שיראנה, משום דכוונתה היתה שתהא בטוחה שיש לו, וכה"ג כתב בעצי ארזים (ס"ט, סקמ"ט), עכ"ל. **ובן** הביא מהבית שלמה (אה"ע, סי' קל"ז), דכשהבעל מסכים ליתן ג"פ מחדש, אלא שרוצה שמקודם תקיים האשה הג"ד, בודאי שאסורה להנשא עד שתקיים רצונו ותשיג מבעלה גט שנית, ע"ש.

וכן פסק גם בברכת יוסף (אה"ע, סי' ז'), [בכשתן הגט אדעתא דהכי שכבר השלישה לו תכשיט עם מרגליות, ואח"כ נודע שהחסירה ממנה כמה מרגליות], ופסק דאסורה להנשא לאחר אפילו אם תשלים לו המרגליות, עד שתקבל גט אחר מבעלה, זולת במקום עיגון גדול, [כגון, כשנעלם וא"א להשיג ממנו גט אחר, או כשממאן מליתן גט שני אף כשתחזיר המרגליות], יש להתירה להנשא בלי גט שני, אבל גם בכה"ג דוקא רק לאחר שהשלימה לו את המרגליות החסרים, ע"ש.

ב). **ומש"כ** המנחת פתים (אה"ע סי' קמ"ה, ס"ט), דכשהבעל גילה דעתו להשליח, דבלי שתחתום האשה שמוציאה התביעה מעליו בעש"ג, אינו גט, והיא אכן חתמה ע"ז טרם הגט, אלא דלאח"כ חזרה והכניסה מחדש את התביעה נגדו בעש"ג. **ופסק,** דכיון דבשעת הגט נתקיים דבריו, שהיה כתב חתום ממנה על הוצאתה מעש"ג, יש להכשיר את הגט מעיקר הדין. **אלא** דעכ"ז ראוי להחמיר, כי כמה פוסקים וביניהם החשיב משה (אה"ע, סי' ע"ו) נקטו כדעת הפוסלין בהגט מווינא, עכת"ד ע"ש. **והיות** שהרבה מקלי זמנינו התאחזו על זה, וכאילו דבכ"מ שאפשר להעמיס בלשון הבעל שונה מכוונתו הגט כשר, ע"כ נבאר דבריו.

דהנה במושכל ראשון דבריו תמוהין מאוד, דהלא הדבר ברור באומדנא דמוכח טובא הגלוי לכל העולם, דעיקר כוונת הבעל היה שלא תתבענו עוד בעש"ג לעולם, ואילו היה יודע שתחזור ותתבענו בודאי של"ה מגרשה. **ואמ"נ** משום שנכשל בלשונו והחסיר מלפרש כהוגן את כוונתו המובן מאליו, משום כך לא נפסל הגט בכשחזרה ונכנסה אח"כ בעש"ג, הלא קימ"ל דבאומדנא דמוכח, ל"ב גי"ד כלל וגם אינו מתבטל ע"י הביטולים. **וממילא** פשוט, דאף דאם היה כותב כן, מ"מ ע"פ "כללי הוראה" ל"ה לנו רשות לנקוט כיחיד נגד כל הפוסקים ובפרט בנוגע לאיסור החמור דא"א.

אבל באמת, דלאחר העיון נראה ברור, דלא כתב כן רק דוקא בגוונא דמיירי התם, שהבעל עשה את הגי"ד לאחר כתיבת הגט ולאחר שכבר נתן הגט ביד השליח, וכדקמפרש איהו גופיה טעמיה התם עפמש"כ הב"ח (מדעות סי' ז', אד"ה מוקף, וד"ה אצל), דבכה"ג קימ"ל דגי"ד בגיטא לאו מילתא היא. **ושזהו** גם הסבר כוונת הרמ"א (אה"ע סי' קמ"א, ס"ב) כמש"כ הטו"ז (ס"ט, סקמ"ט), משום דלא עשה הגי"ד בשעת מינוי השליחות, [וכי"כ להדיא חילוק זה גם בברכת יוסף (אה"ע, סי' ז'), דדוקא לאחר מעשה הנתינה ליד השליח ל"מ גי"ד, ע"ש].

תוקף סימן ח אם קיום התנאי לאחר זמן מהני להכשיר הגט ענה א הסכם כא

דאיה"נ ד"לא קיימה" עדיין את התנאי, אבל מ"מ מיהת גם אכתי "לא עברה" עליה, וממילא לא נפסלה הגט, אלא שתלויה ועומדת בקיום התנאי ובביצועה, ומשו"ה גם קיימה לבסוף את התנאי, שפיר מהני להכשיר את הגט, וכדקימ"ל בשו"ע (אה"ע סי' קמ"ג, ס"א), עי"ש.

זזה מיהא פשוט ואצ"ל, דלא ייתכן בשו"א לתקן ולהכשיר את הגט, רק דוקא ע"י קיום התנאי למעשה בפועל ממש, וכגון שתתן לו המאתים זוז, אבל טרם כן לא יתכן כלל להכשירה רק על סמך "הבטחותיה", אפילו אם "תבטיח" לו זאת בחתימת ידה לדיינים שתקיים את התנאי עד זמן קצר במקודם האפשרי, דהרי הבעל אינו מסתפק בהבטחות, אלא שמקפיד לקבלה בפועל דוקא. **ובן** יוצא ברור ממשמעות דברי כל הפוסקים שדנו על שאלות שונות ד"גט מוטעה", מתי הגט מתכשר בקיומה שלאחר זמן, ומתי לא, ולכולם מיהא מיפשט פשיטא להו דעכ"פ אין עצה אחרת רק שתקיים את רצונו בפועל ממש, ואף אחד מהם לא אשתמיט לומר, דכל שהבטיחה לדיינים ע"י חתימתה שתקיים את רצונו, דסגי בזה, וזפו"ב.

אמנם, אפילו בתנאי או גי"ד דבקו"ע, אין זאת אומרת דהברירה בידה להמתין זמן רב מלקיים התנאי, וכל עוד שתקיים את התנאי אף לאחר שנים רבות, יתכשר הגט עי"ז. **דבבר** הסביר בערוה"ש (ס"א, ס"ט), דבדבר דאנן סהדי שכוונת הבעל היה, שתעשה הפעולה בסמיכות זמן רצוי לקבלת הגט, אם לא עשתה כן אלא שהמתנה זמן רב מלקיימה, נפסל הגט אפילו כשלא אמר בפירוש שעליה לעשותה מיד עי"ש, ולכאורה לא נמצא חולק על דבריו בזה.

ב. **ובגוונא** כשקיימה התנאי [או הגי"ד, ונתנה לו המאתים זוז] לאחר זמן, אם הגט חל עי"ז למפרע משעת קבלת הגט, או רק מאז ולהבא, [ונפק"מ גדול לענין כשרות הולד, בכשעברה ונשאת לאחר טרם קיום התנאי]. **זזה** תלוי ועומד בלשון התנאי [או הגי"ד], דאם אמרה בלשון "מעכשיו" או "מהיום" [ולכמה פוסקים גם ב"על מנת"] אז חל הגט [לאחר נתינת המומן] על למפרע משעת קבלתה.

ולכמה דיעות לעולם מתכשר הגט למפרע ע"י קיום התנאי [או הגי"ד] דבקו"ע, משעת קבלת הגט, דכיון דנכתב זמן בתוך הגט, הו"ל כמו שהתנה בלשון ד"מעכשיו" שתחול מאז, והמחבר (אה"ע סי' קמ"ג, סוס"צ) הכריע בזה לחומרא, עי"ש. **אמנם**,

[רהגם דכל עיקר ביאת הבעל מאמעריקא, היה ע"פ פשר מוקדם שתחתום על היציאה מעש"ג. מ"מ אכתי אין זה משווייהו כגי"ד דמקודם הכתיבה, כיון דנסיעתו המשיך זמן רב, א"כ הו"ל כגי"ד דמקודם לקודם הכתיבה. **ובמש"כ** הב"ח (ס"א, ד"ה וליאמי) על חילוק הב', דבעינן שלא יהיה הפסק גדול מענינים אחרים בין הגי"ד ולהכתיבה, עי"ש].

משא"כ בגוונא שהגי"ד נעשה בתכיפות טרם להכתיבה, גם המנ"פ מודה דאזלינן בתר דעתו הגלוי והמובן, ולא בתר לשונו המדוייק. **בקיצור**, עיקר טעמו של המנחת פתים על מה שהקיל שם ליזיל בתר לישניה המדוייק של הבעל, ולא בתר כוונתו, הוא משום שלא עשה את הגי"ד רק לאחר מעשה נתינת הגט ביד השליח, וכמו שהסביר בעצמו שם וכנ"ל. **וא"כ** נמצינו דבגוונא דהתם, איה"נ של"ה נפסל הגט אף גם אם היתה עוברת על לשונו המדוייק של הגי"ד, ומש"כ דלשון הגי"ד נתקיימה עכ"פ, לא כתב כן רק לרווחא דמלתא, אבל לא ע"ז סמך.

ומלבד כ"ז, הרי משמע מדבריו דמיירי בכשהבעל גנב משלה, והיה חייב להחזיר לה ע"פ תוה"ק אותן המומן מה שתבעתו בעש"ג. **ובכה"ג** כשרוצה להוציא משלה, כבר כתבו כמה פוסקים דגי"ד לאו מילתא היא, [עי' היכלי שן (תלמאי, סי' נ'), ולבו"מ (מנינא, אה"ע סי' נ"ג)]. **וגם** עכצ"ל, דמיירי בכשתבעתו מקודם לכן בגי"ד והוא סירב מלבוא, דאל"כ האיך שתק מלמחות על עצם הליכתה בעש"ג, ובפרט שפסק עוד להכשיר עכ"ז את הגט, א"כ הרי אין לך מחזיק ביד ההולך לפני עכו"ם גדול מזה, מה שכתב הרמ"א (מו"מ סי' כ"א, ס"א) דמנדין את המחזיק בידו. **א"ו** דלחומר הנושא, עכצ"ל כנ"ל אלא שקיצר בדבריו, ועכ"פ ברור דאין ללמוד שום קולא מנידון דידיה לעלמא, וזפו"ב.

ענה ב

דיון קיום תנאי וגי"ד שבקו"ע

א. **הנה** הדבר פשוט, דכל שדנו הפוסקים אם האשה יכולה לתקן ולהכשיר את הגט ע"י קיום התנאי [או הגי"ד] לאחר זמן, הוא רק בתנאי שהיה בדרך קו"ע, כלומר שהיתה צריכה לעשות איזה דבר, כגון ע"מ שתתני לי מאתים זוז, והיא עברה עליה רק בדרך שוא"ת, כלומר שעדיין לא עשתה מה שהיה מוטל עליה לעשות לפי התנאי, דהיינו שלא נתנה לו עדיין המאתים זוז. **דבזה** שפיר שייך לומר, דהגם

בכה"ג טרם כן, הגט פסול וצריכה גט שני, [ראה לקמן (אות ה', ד"ה ולפי"ו)], וז"פ.

ה. **והא** דלא אמרינן בכה"ג, כשעברה ונישאת קודם קיום התנאי, דתצא מזה ומזה, ולמה די להפרישם זמ"ז רק עד קיום התנאי, דמשמע דאח"כ מותרין לחזור ולדור ביחד. זהו משום דכלפי הקנס דתצא מזה ומזה דהו"ל רק מדרבנן, לענין זה מקילינן שלא לחייבה להתגרש מן השני, כל עוד שקיימה את התנאי לבסוף, [עיי' ב"ש (טז, סק"א), עיי"ש].

ולפי"ז יוצא, בדבר שהבעל מקפיד שיתקיים במוקדם, דחייבת עכ"פ לקיימה קודם שתנשא, ואם עברה ונשאת קודם לכן, הגט פסול, [וכדלעיל (אות ד')]. **פשוט**, דאף אם נימא דלענין הקנס מדרבנן דתצא מזה ומזה, ננקוט לקולא [שהגט אכן מתכשר עיי"ז למפרע], מ"מ לענין איסור ערוה החמורה דא"א דמה"ת, בודאי נקטינן כהצד שהגט כבר נפסל, וצריכה לקבל גט חדש. **ובן** פסק הישוע"ק (שו"ת, סי' כ"ה), וז"ל: ומחוייבת לקבל ממנו גט אחר... והמקיל בזה עתיד ליתן את הדין, עכ"ל.

ענף ג

העברה על תנאי וגיד דבשוא"ת פוסל את הגט במוחלט בלי אפשרות תיקון

וכל מש"כ עד כאן (ענפיס א' וז'), הוא דוקא בגט הניתן על תנאי [או גי"ד] שעליה לעשות איזה דבר באופן דקו"ע. **אמנם**, כשהתנאי [או הגי"ד] היתה באופן דשוא"ת, כלומר על מנת או אדעתא דהכי: שלא תעשה איזה דבר, וכגון ע"מ שלא תשתה יין, והיא עברה על דבריו בקו"א שאכן שתתה יין פ"א. **בכה"ג** שוב א"א לתקן ולהכשיר את הגט בשו"א, דאף אם תפסוק מעתה ולא תשתה יין לעולם, מ"מ לא יתכשר הגט בזה, דהרי כבר נפסלה ברגע שעברה על דבריו.

וממילא פשוט, דל"ש עוד לתקן ד"ז למפרע בשו"א, דאיך ובמה תחזור להכשירה הראשון, דכי משום שהפסיקה מלהמשיך בשתיית יין מכאן ולהבא, אטו יתוקן עיי"ז מה שכבר שתתה יין בעבר. **דהרי** מאותה רגע ששתתה יין כבר נפסל הגט לחלוטין, מבלי שום אפשרות להכשירה עוד לעולם, וכלשון המבואר בשו"ע (אה"ע סי' קמ"ג, סי"ג) דבכה"ג "אינו גט" כלל, וצריכה גט מחדש עיי"ש, וכזופ"ב.

בעמק שאלה (סי' קט"ו, ד"ה ולאיתי) כתב בפשיטות, דכהיום שקורעין את הגט לאחר שנמסרה לה, שוב א"א להגט שתתכשר עיי' קיום התנאי, עיי"ש. **ומשמע** דכן הוא אף להסוברים שהגט מתכשר למפרע משעת נתינתה, דמ"מ בעינן שהגט יהא קיים באותו זמן, כדי שיהיה מקום על "מה" שתחול (למפרע), עיי"ש.

ג. **ועכ"פ**, זה מיהא ברור לכו"ע בלי שום חולק כלל, דאף בגוונא שהגט מתכשר עיי' קיום התנאי, [וכגון בע"מ שתתני לי מאתים זון], ואפילו בגוונא שהגט מתכשר אז למפרע משעת נתינתה. **דמ"מ** אסורה עכ"פ להנשא לשני טרם שתקיים התנאי בפועל ממש ותתן לו המאתים זון, [דחיישינן שמאיזה סיבה לא תתן לו, או שמא ימות מוקדם לכן, ואכמ"ל], ולא סגי בהבטחות וחתימות לדיינים וכנ"ל (אות א', ד"ה וזה), עיי"ש.

וגם זהו הלכה רווחת לכו"ע בלי שום חולק כלל, דאפילו בדיעבד אם עברה ונשאת טרם שקיימה את התנאי [בפועל ממש], אז חייבים להפרישם זמ"ז עד שתקיים התנאי, וכדנפסק להדיא בשו"ע (אה"ע סי' קמ"ג, ס"ז) וז"ל **ואם נשאת, יפרוש ממנה עד שיתקיים התנאי, עכ"ל** עיי"ש. **ולכ"א** שום חולק עיי"ז ואף לא שיטה יחידאה, וכך פסק הישוע"ק (שו"ת, סי' כ"ה), וז"ל: **אמנם בלי חזרת המטלטלין חלילה לה להיות עם בעלה, והמקיל בזה עתיד ליתן את הדין, עכ"ל**.

ד. **והנה**, לפי דברי ערוה"ש הנ"ל (אות א', ד"ה אמנס), דבהמתינה יותר מזמן שמשסתר שלא הקפיד, אז נפסל הגט אף כשלא קבע זמן לקיום התנאי, א"כ אתיא דאם נשאת בכה"ג טרם שקיימה את התנאי, דהגט נפסל עיי"ז. **דבשלמא** כשקבע זמן לקיומה, שפיר סמך לכו' ובטח שתהא מוכרחת לקיימה עכ"פ טרם הגעת הזמן, כדי שלא תיעשה למפרע לאשת איש ובניה מן השני יהיו ממזרים, [אלא דהפוסקים אסרוה עכ"ז להנשא טרם קיומה התנאי מכח חששות הנ"ל (אות ג')].

אבל כשלא דקדק לקבוע זמן לקיום התנאי, והתנאי היה בדבר שמקפיד עליה שתתקיים במוקדם, בודאי שמקפיד עכ"פ שלא תנשא לאחר טרם קיומה את התנאי, דכיון דהוא דבר שמקפיד עליו שיתקיים במוקדם, ועכ"ז לא קבע זמן לקיומה, ע"כ דרק עיי"ז סמך לכו' ובטח שאכן תקיימנה במוקדם, במה שתהא מעוכבת מלהנשא לאחר טרם כן. **וא"כ**, אם נשאת

ענף ד

דבנ"ד שעברה על הגי"ד בקו"ע נפסל הגט וצריכה גט שני

(א). ומעתה, לאחר שביארנו בקצרה (ענפים א' - ג') דיני קיום תנאי גי"ד בגט, ניחזי אנן באיזה סוג מהנך סוגים שהיה הגי"ד בנ"ד. הנה, בנ"ד גילה הבעל דעתו ב"פ [לפני סידור הגט כשנו"נ בפרטי ההסכם, וגם בסוף סידור הגט, לאחר אמירת הביטולים] שנותן הגט רק אדעתא דהכי שתחזיק עצמה להסכם, כלומר שתקיים תנאיה, ואצ"ל שתחתמה בפני השופט, וכש"כ שלא תלחום נגדה בד"י או בעש"ג.

זאת אומרת, שהגי"ד של הבעל בנ"ד הוא ברור היטב מאוד: שרוצה להנתק מתעלולותיה ולגמור עמה אחת ולעולם, באופן שיהא סמוך לבו ובטוח שיהיה לו מנוחה ושלא תטרידנו בשום דבר מהדברים שביניהם, לא במידי דממונא, ולא בענין ביקור הילדים. וזהו רק ע"י שתחזיק את עצמה להסכם, ולהתימה בפני השופט, וכש"כ שלא תקפחנו למעשה מזכותיו דשם, ואצ"ל שלא תלחום לבטלם.

וא"כ פשוט, שאסורה לילך בעש"ג ללחום נגד ההסכם, לא רק מכח איסור ערכאות, שהוא חטא בל יכופר כשלעצמה וכמבואר בשו"ע (מו"מ סי' כ"ו, ס"א). וגם לא רק משום, דכך הוא המובן הפשוט בכל "הסכם" ששני צדדים מתפשרים בסכסוך שביניהם: שהסכסוך נפתר ונגמר ע"י הסכם זה, ושוב לא נשאר ביניהם שום טענות ותביעות נגדיים זע"ז, וא"כ פשוט דהר"ז כולל בנ"ד: שהאשה לא תכניס בעש"ג שום תביעות על הבעל, לקפחו מן הזכויות המגיעים לו ע"פ ההסכם, וז"פ. אלא גם משום, שכך כתוב מפורש בלשון ההסכם מה שחתמו אצל הגט: שהצדדין מאשרים בזה, שבהסכם זה נתפשרו כליל ביניהם, ולא יערכו עוד שום תביעות נגדיים זה על זה. וא"כ הר"ז תנאי מפורש שלא תלחום נגד זכותיו בד"י או בעש"ג.

(ב). ועכ"פ נמצינו לפי הנ"ל (אות א'), שהגי"ד בנ"ד היא כלולה משני הסוגים כאחד, בין מהסוג דבקו"ע, דהיינו: לאשר את ההסכם בחתימתה לפני השופט, וכן שתקיימה למעשה, וכגון לשלוח לו הילדים לפי הזמנים הקבועים שם. ובין מהסוג דבשוא"ת: שלא תלך ללחום לא בד"י וכש"כ דלא בעש"ג, לגרע את כחו מאומה מהמגיע לו ע"פ ההסכם. ומעתה, אף אם לו היה מקום לפלפל, על העברתה דבאופן דשוא"ת, וכגון אם [היינו עומדין עכשיו בימים

ספורים שלאחר הגט, ו]הנידון שלנו היתה רק, על מה שלא קיימה עדיין מה שמוטל עליה לעשות בקו"ע, כלומר שלא הלכה עדיין לאשר את ההסכם בחתימתה עליה בפני השופט. אבל לאידך גיסא, גם לא עברה עדיין על ההסכם באופן דבקו"ע, כלומר שלא הכניסה עדיין בעש"ג שום תביעות בניגוד להכתוב בהסכם. וגם לא היתה מעכבת ממנו הילדים למשך זמן ארוך.

[דהגם דעכבת הילדים ממנו היא העברה באופן דבשוא"ת, מ"מ דמיא להעברה דבאופן דקו"ע - עכ"פ לענין זה: דשוב א"א לה לתקן ד"ז למפרע, דומיא דבהעברה דבקו"א וכנ"ל (ענף ג'), דהרי מה שתשלחם לו אח"כ זהו מכח החיוב דאז, [דומיא מש"כ המוסריים, דא"א לתקן החטא דביטול תורה, דאם ילמוד אח"כ ה"ה מכח החיוב דאז], וז"פ. וגם בזה שונה עכבת שילוח הילדים אצלו מעכבת החתימה על ההסכם, דעל עכבת החתימה גרידא יש בכוחו למחול [אם רוצה עכ"פ], אבל על עכבת שילוח הילדים אצלו, אינו בידו למחול ע"ז [אפילו אם רוצה], דהרי הקפידא שלו על פגישתו והשתייכותו עמהם אינו רק מפאת טובת עצמו, אלא גם בשביל טובת הילדים וכנודע, וקטנים לאו בני מחילה נינהו].

איה"נ, דבזה שפיר היה מקום לומר, דעדיין יש בידה להכשיר את הגט ע"י שתלך עכשיו לאשר את ההסכם בחתימתה בפני השופט. אלא, דלכו"ע היתה אסורה עכ"פ להנשא טרם שתעשה כן, ואם נשאת חייבים לפרוש אותן זמ"ז עד החתימה וכנ"ל (ענף 3, אות ג'). וגם היתה צריכה עכ"פ גט חדש אח"כ, בכדי להתירה להשני, וכמו שהבאנו לעיל (ענף א', אות א') מהבית שלמה והברכת יוסף, [ולהמתין צ"א יום מגט השני, וכמו שפסק התשו"ש, וכנ"ל (סג)], וז"פ.

אמנם אף בכה"ג, לא היה שייך לתקן כשרות הגט, רק אם עשתה כן תוך זמן קצר משעה שקיבלה הגט, דהרי כבר הבאנו לעיל (ענף א', אות א') מהעצי ארזים והתשו"ש, דבגוונא שבודאי היתה כוונתו שתעשה זאת במוקדם האפשרי, ועכ"פ לא תאחר מלעשותה זמן רב אם לא עשתה כן נפסל הגט מבלי אפשרות תיקון. והרי זהו המציאות בנ"ד, דהקפיד שתאשר את ההסכם בחתימתה בפני השופט במוקדם, דהלא טרם כן יתאפשר לה לבגוד בתנאי ההסכם, ולקפחו מביקורי הילדים, וכמו שמנעתו מזה למעשה בנ"ד למשך חדשים א"כ ודאי דהגט כבר נפסל לחלוטין בנ"ד. ובש"כ וק"ו, לפמ"ש"כ לעיל (ענף 3, אות ד') ואות

כד תוקף סימן ח אם קיום התנאי לאחר זמן מהני להכשיר הגט ענת ד הסכם

מאומה וכנ"ל (ענף ז, אות א, ד"ה וזה) וגם תשלם לו את כל הוצאותיו מה שגרמה לו בזה, ואפילו אם תתחיל מכאן ולהבא לשלוח אצלו הילדים בהתאם להסכם. **מ"מ** כ"ז לא תועיל מאומה להכשיר את הגט שכבר נתבטלה ע"י עצם הכנסתה את התביעות בעש"ג נגד זכויותיו שבהסכם, [וגם איך תוכל להשלים החסרון מה שלא שלחה אצלו הילדים למשך חמשה חדשים].

ובפרט, דהלא דמים תרתי משמע, דאפילו אם תשלם לו את הוצאותיו, אכתי איך תוכל לרפאות את הצער ואת העגמ"נ מה שגרמה לו ע"י עצם תהלוכי העש"ג, אפילו כשתתן לו אילי נביות האם יכופר לה, דהרי זהו בניגוד הגמור לכוונתו הברור בהג"ד, שרוצה שיהיה לו מנוחה ממנה ולגמור אתה אחת ולעולם, [וכ"מ מדברי הברכת יוסף (אה"ע, סי' ז) שכתב: וכל היכא דאטררוחיה לבא לבי"ד, אין לך קפידא גדולה מזו עכ"ל, וא"כ כש"כ באטררוחיה לבא בעש"ג. [ושוב הראינו הרה"ג מסדה"ג שליט"א, שכבר קדמני בזה בעמק שאלה (סי' קט"ז, ד"ה ולפי), ע"ש ותל"מ].

ה', ד"ה ולפי"ז) ע"פ דברי הערוה"ש הנ"ל (ענף ז, אות א, ד"ה אמנס), דעצם הנישואין טרם קיום תנאי שכזה, מטיל פסול על הגט, א"כ פשוט דכבר נפסל הגט לחלוטין.

ג. **ברם** כ"ז לא נצרכה אלא להעדפה, דהלא מאחר שעברה בני"ד על הגי"ד גם באופן דקו"ע, דהלא בזמן קצר לאחר ביצוע הגט, הכניסה בעש"ג תביעות נגד בעלה, בין דממונא [לגנוב ממנו את הבית, וגם מסחר החנות שלון], ובין דקיפוח זכויותיו לביקור ופגישת הילדים, והכל בניגוד להכתוב בהסכם, [ועד היום (ו' אייר משע"א) כשני חדשים לאחר שנשאת באיסור, עדיין היא ממשכת בכל תביעותיה הנ"ל בעש"ג]. **א"ב**, בכה"ג הרי הדבר פשוט, דמאותה רגע כבר נפסל הגט לחלוטין מבלי שום אפשרות להכשירה עוד, וכמבואר לעיל (ענף ג') בלי שום חולק כלל, ע"ש.

וא"כ מה בצע באם תוציא עכשיו בפועל ממש את תביעותיה נגדו מעש"ג, באופן סופי והחלטי ("ווייהט פרעדרשידעס"), [ולא רק בהבטחות וחתומות לדיינים וכבנ"ד, מה דליכא שום הו"א דזה יכול להועיל

וזאת תורת העולה להלכה מכל האימורין הניתנין לעיל – היא העולה:

א. לענין תוקף הגי"ד לפסול הגט: **[א]**, הגי"ד שבע"פ דלפני כתיבת הגט לחוד, כבר די בכוחה להטיל פסול גמור על הגט, דלמעשה חיישינן לדעת הפוסלים בגט מווינא (סי' ג'). **ובש"כ** בני"ד דגם המכשירין בגט מווינא מודים דפוסל: **[ב]**, כיון שאין לו ביטוח אחר, (סי' ד). **[ג]**, דה"ה הסכם גירושין בכתב" משמש כגי"ד כשלעצמה ואלים כוחה מגי"ד שבע"פ, (סי' ה', ענפיס א' - ד'), וכן נקטו גדולי זמנינו, (שם, ענף ה'). **[ד]**, דיש גם גי"ד [שלישי] דטרם המסירה שלא נתבטלה כלל ע"י הביטולים, (סי' ו'). **[ה]**, מכח הפסול ד"קלא", (סי' ז').

ב. ולענין הכחשת עדים הגי"ד השני: **[א]**, פשוט דלא מהני כלל כי נעשתה בניגוד לכל גררי דיני גביית עדות, (סי' ו', ענף ג'), ולא יועיל עוד אף אם יגבו עדות מחדש בכשרות, (שם, אות ד'). **[ב]**, דלא בעינן עדות כלל על גי"ד, (שם, ענף א'). **[ג]**, עדים שלא שמעו ולא ראו ל"ה ראיה והכחשה, ומשווינן דכריהם שלא יסתרו זא"ז, (שם, ענף ה'). **[ד]**, מסדה"ג ששמע הגי"ד ל"ש להכחישו, כי הוא האחראי על התרתה לעלמא, (שם, ענף ד').

ג. ואף אם תחתום עכשיו על ההסכם בפני שופט לא יתכשר הגט מבח ג' מעמים: **[א]**, כיון שהבעל הקפיד שתקיים הגי"ד תוך זמן קצר לאחר הגט, ועכ"פ ודאי קודם שתנשא, כבר נפסל הגט במה שנשאת טרם כן, (סי' ח', ענף א'). **[ב]**, כיון שהחסירה מלשלוח לו הילדים חדשים שלמים, (שם, ענף ד, אות ז'). **[ג]**, ובש"כ ובעיקר, דבמה שנכנסה לעש"ג ללחום נגד ההסכם כבר נפסל הגט לחלוטין בלי אפשרות להכשירה, (שם, ענף ג').

ד. אמנם אף בגוונא שהגט מתכשר למפרע ע"י קיום הגי"ד: **[א]**, מ"מ לבו"ע אסורה להנשא טרם כן, ואם נשאת חייבין להפרישם עד קיום הגי"ד בפועל, (שם, ענף ז'). **[ב]**, וא"כ אף לפי מעות המכשירין דיציאתה מעש"ג מועיל להכשיר הגט בני"ד [מה שז"א וכנ"ל (אות ג)], מ"מ מה שהתירו שינשאו על סמך "הבטחתה" שתצא, [וכן מה שמניחם ביחד עכשיו כשעדיין היא שם...], עתידין ליתן את הדין ע"ז, כמש"כ הישוע"ק, (שם, אות ג').

מכל הלין מעמי הדין ברור: **[א]**, דהגט פסול. **[ב]**, וחייבין לפרוש זמ"ז תיכף ומיד. **[ג]**, ולאחר שתצא מעש"ג בכשתחתום על ההסכם, צריכה גט חדש. וע"ז באעה"ח יום ג' פרשת בהר, לסדר "ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם", ו' לחודש אייר תשע"א לפ"ק. אברהם fline יהודה 1968